

Societats mercantils (I)

Teoria general. Societats personalistes.
Fundació i finançament de les societats
de capital

Miquel Peguera Poch

PID_00237115

Temps mínim previst de lectura i comprensió: **5 hores**

Índex

Introducció	5
Objectius	7
1. Concepte de societat	9
1.1. La societat como negoci jurídic	9
1.2. La distinció entre societats civils i mercantils	10
1.3. L'adquisició de personalitat jurídica	12
1.4. La doctrina de l'aixecament del vel	13
2. Tipologia de societats mercantils	15
2.1. Fonts de regulació dels principals tipus de societats mercantils	16
2.2. Societats especials i altres tipus societaris	17
2.3. El cas particular de les societats professionals	18
3. Societats personalistes	20
3.1. La societat col·lectiva	20
3.1.1. Constitució	21
3.1.2. Relacions internes	22
3.1.3. Relacions externes	24
3.1.4. Dissolució, liquidació i extinció	26
3.2. La societat comanditària simple	27
3.3. El contracte de comptes en participació	28
3.4. L'agrupació d'interès econòmic	29
4. Les societats de capital	31
5. Constitució de les societats de capital	34
5.1. L'escriptura de constitució i els estatuts socials	34
5.2. La inscripció en el Registre Mercantil	42
5.2.1. La societat en formació	43
5.2.2. La societat irregular	44
5.3. Constitució successiva de les societats anònimes	44
5.4. La nul·litat de la societat	45
6. Finançament de les societats de capital	47
6.1. Finançament amb recursos propis: capital social i reserves	48
6.1.1. Aportacions dineràries	49
6.1.2. Aportacions no dineràries	50

6.1.3. Règim dels desemborsaments pendents en la societat anònima	52
6.1.4. Reserves	53
6.2. Finançament amb recursos aliens	55
Resum	57
Exercicis d'autoavaluació	59
Solucionari	61
Bibliografia	62

Introducció

En l'assignatura *Dret mercantil I* vam tenir ocasió d'estudiar la noció d'empresari, com a persona que de manera organitzada assumeix el risc de desenvolupar una activitat d'oferiment de béns o serveis al mercat. L'empresari pot ser una persona física (empresari individual) o jurídica (empresari social). En aquesta assignatura, *Dret mercantil II*, estudiarem el règim de l'empresari social, és a dir, de la persona jurídica que sota la forma de societat mercantil desenvolupa activitats empresarials al mercat.

La constitució d'una societat per a desenvolupar una activitat mercantil pot venir motivada per múltiples raons. Entre aquestes destaca la possibilitat de **limitar el risc empresarial** amb la constitució d'una societat en la qual els socis no responen personalment dels deutes socials, com ocorre en el cas de les societats anònimes i les societats de responsabilitat limitada.

D'altra banda, la constitució de la societat facilita el **finançament del projecte empresarial**, tant amb les aportacions dels socis com amb el recurs al crèdit o al mercat de capitals. A més, en les anomenades societats de capital, la titularitat representada mitjançant accions o participacions socials simplifica la **transmissió de la propietat** a tercers, que es duu a terme precisament transferint les accions o participacions. El recurs a la constitució de societats mercantils permet també la possibilitat de dur a terme activitats diverses per mitjà de diferents societats, sense confusió de patrimonis entre aquestes. El diferent **règim fiscal** de les persones físiques i de les societats és també un element clau en la decisió d'optar per la fórmula societària en escometre un projecte empresarial.

Si bé la societat constitueix un vehicle apropiat per a **conjuminar els esforços de diverses persones**, l'ordenament permet també que certs tipus de societats siguin constituïdes per una sola persona, física o jurídica, com a societats unipersonals. La constitució d'aquest tipus de societats no resulta infreqüent, especialment en els casos de constitució de societats filials per una societat matriu.

En aquest primer mòdul examinarem els principals aspectes de la teoria general de societats, començant per la noció de societat i la seva diversa tipologia, a més de les qüestions relatives a l'adquisició de la personalitat jurídica. Estudiarem la distinció entre societats civils i mercantils i, dins d'aquestes últimes, en veurem els diferents tipus, amb especial referència a la diferenciació entre societats personalistes i societats de capital.

Examinarem el règim de les societats personalistes, centrant l'atenció principalment en la disciplina de la societat col·lectiva com a arquetip de les societats de persones. A continuació iniciarem l'estudi de les societats de capital, que ocuparà la part principal dels continguts de l'assignatura. Concretament, en aquest mòdul abordarem el règim de constitució d'aquestes societats i també les fórmules de finançament, en particular el finançament fet pels socis amb les aportacions a la societat.

Objectius

L'estudi del present mòdul persegueix els objectius que s'esmenten a continuació:

- 1.** Comprendre la noció de societat com a negoci jurídic i com a persona jurídica.
- 2.** Comprendre la varietat de tipologies societàries, i en particular la distinció entre societats personalistes i societats de capital.
- 3.** Comprendre la distinció entre societats civils i mercantils.
- 4.** Comprendre la doctrina de l'aixecament del vel.
- 5.** Comprendre el règim de les societats personalistes, i en particular la societat col·lectiva com a arquetip d'aquests tipus socials.
- 6.** Comprendre els trets principals de les societats capitalistes i conèixer les seves fonts de regulació.
- 7.** Comprendre els procediments de constitució de les societats de capital, i en particular el paper dels estatuts socials en la configuració de la societat.
- 8.** Comprendre el règim de les aportacions dels socis per a integrar el capital social, com a mecanisme de finançament de la societat amb recursos propis.
- 9.** Comprendre les possibilitats de finançament de la societat mitjançant recursos aliens.

1. Concepte de societat

1.1. La societat como negoci jurídic

El concepte de societat apareix separatament en el Codi civil (CC) i en el Codi de comerç (CdeC), i en tots dos es qualifica com a *contracte*.

El Codi civil assenyala: «La societat és un contracte pel qual dues o més persones s'obliguen a posar en comú diners, béns o indústria, amb ànim de partir entre elles els guanys» (art. 1665 CC). El Codi de comerç empra el terme *companyia*, sinònim del de *societat*, i defineix el contracte de companyia com aquell «pel qual dues o més persones s'obliguen a posar en fons comú béns, indústria o alguna d'aquestes coses, per obtenir lucre» (art. 116 CdeC).

Cal distingir entre l'acte jurídic que dóna origen a la societat (el «contracte de societat») i la figura jurídica o organització que amb aquest contracte es constitueix, que rep també el nom de «societat».

El contracte de societat és doncs un contracte molt especial, ja que a partir d'aquest contracte neix una persona jurídica (excepte en els supòsits de societats merament *internes* als quals ens referirem més avall). Els contractants que funden la societat no solament estableixen relacions jurídiques entre si, sinó també amb la mateixa societat, que constitueix una persona diferent dels socis, és titular de drets i obligacions, té un patrimoni propi, separat del dels socis, i capacitat per a actuar en el tràfic com a persona jurídica societària.

Tant el Codi civil com el Codi de comerç preveuen l'acte que dóna origen a la societat com un **negoci jurídic de naturalesa contractual**, en el qual ha de concórrer, per tant, la voluntat de dues o més persones. No obstant això, el mateix legislador ha admès la possibilitat de crear societats anònimes i societats limitades de caràcter unipersonal, integrades per un únic soci des del mateix moment de la seva constitució (art. 12 LSC). En aquests casos, el negoci jurídic que dóna origen a la societat no serà un contracte sinó un acte jurídic unilateral de la persona que constitueix la societat com a soci únic. Cal, per tant, ampliar el concepte de societat que es desprèn de l'art. 116 CdeC, per a donar cabuda a les societats que es constitueixen a partir d'un **negoci jurídic unilateral**.

D'igual manera, l'exigència d'ànim de lucre com a element necessari del contracte de societat (o del negoci jurídic fundacional) ha de matisar-se. En efecte, la doctrina ha anat acceptant que si bé l'ànim de lucre estarà present habi-

tualment en el contracte de societat, no constitueix pròpiament un requisit imprescindible. Es tractaria, doncs, d'un element natural però no essencial del contracte de societat. Aquesta perspectiva ha estat avalada pel mateix legislador en qualificar com a societats determinades figures de les quals s'exclou expressament l'ànim de lucre (així, en particular, l'art. 2.2 de la Llei d'agrupacions d'interès econòmic).

1.2. La distinció entre societats civils i mercantils

La dualitat de regulació (Codi civil i Codi de comerç) fa que es distingeixi entre **societats civils** i **societats mercantils**.

Es tracta d'una distinció rellevant, ja que en depèn el règim a què quedarà subjecta la societat, i també l'aplicació, a les societats mercantils, de l'anomenat estatut jurídic de l'empresari, és a dir, el conjunt de normes que l'ordenament preveu per als comerciants, entre altres aspectes en matèria d'obligacions comptables, registre, etc. No obstant això, cada codi opta per un criteri divers per a determinar la naturalesa de la societat.

El Codi de comerç estableix un **criteri formal**: considera que són companyies mercantils les constituïdes conformement a aquest codi (*cf.* art. 116 CdeC). Les lleis especials tenen aquest mateix criteri en qualificar com a mercantils les societats que es constitueixin d'acord amb aquestes. Així, la Llei de societats de capital determina que les societats anònimes, les societats limitades i les societats comanditàries per accions tindran sempre caràcter mercantil, sigui quin sigui el seu objecte (art. 2 LSC).

El Codi civil, per la seva banda, segueix un **criteri material** que atén l'objecte de la societat, és a dir, si la seva activitat és de naturalesa civil o mercantil. D'aquesta manera, concep la possibilitat que per a desenvolupar un objecte purament civil els interessats puguin recórrer a alguna de les formes previstes en la legislació mercantil. Així, l'art. 1670 CC disposa que «[l]es societats civils, per l'objecte al qual es consagrin, poden revestir totes les formes reconegudes pel Codi de comerç. En aquest cas, els seran aplicables les seves disposicions quan no s'oposin a les del present Codi».

La determinació del caràcter civil de l'objecte no resulta fàcil i la jurisprudència no és particularment clara en aquest punt. En termes generals es consideren tradicionalment de naturalesa civil les activitats agràries, artesanals, artístiques o liberals, però la línia divisòria amb les activitats empresarials no és nítida. Tampoc resulta senzill aplicar en la pràctica la solució proposada pel Codi civil per a les societats civils amb forma mercantil, consistent a aplicar les normes mercantils en la mesura en què no s'oposin a les civils. En qualsevol cas, aquest criteri material –que determina el caràcter civil en atenció a l'objecte social– no serà aplicable en els casos en què els socis constitueixin en forma regular

(escriptura pública i inscripció en el Registre Mercantil), una societat de capital per a desenvolupar un objecte civil, ja que, com ja hem apuntat, el legislador ha manifestat expressament que aquestes societats tindran caràcter mercantil amb independència del seu objecte.

Més endavant examinarem el cas particular la societat irregular, en què, per la falta de compliment dels requisits d'escriptura pública i inscripció, no arriba a constituir-se el concret tipus de societat de capital triada pels socis i acaba regint-se per les normes de la societat col·lectiva o de la societat civil, segons si el seu objecte era mercantil o civil (*cf.* art. 39 LSC).

D'altra banda, doctrina i jurisprudència, i també la Direcció General dels Registres i del Notariat (DGRN), coincideixen que quan la societat, malgrat haver-se constituït com a societat civil, té un objecte mercantil, haurà de considerar-se mercantil i es regirà per les normes del Codi de comerç.

La DGRN, en la seva resolució de 20 d'abril de 2010, reitera la doctrina que:

«[...] tot contracte pel qual es constitueix una societat l'objecte de la qual sigui la realització d'activitats empresarials, té naturalesa mercantil, com resulta dels articles 2, 116, 117 i 124 del Codi de comerç i del mateix article 1670 del Codi civil i, per tant, la societat quedarà subjecta, en primer lloc, a les disposicions contingudes en el Codi de comerç, d'acord amb els seus articles 2 i 50 i amb l'establert en els articles 35 i 36 del Codi civil, sense que per a eludir l'aplicació de les regles mercantils de les societats sigui suficient l'expressa voluntat dels socis d'acollir-se al règim de la societat civil, ja que les normes mercantils aplicables són, moltes d'elles, de caràcter imperatiu per estar dictades en interès de tercers o del tràfic, com ocorre amb les que regulen el règim dels òrgans socials, la responsabilitat de la societat, dels socis i dels encarregats de la gestió social, la prescripció de les accions o l'estatut del comerciant (comptabilitat mercantil, qualificació de les activitats empresarials, etc.).»

En el mateix sentit, si bé matisant que s'aplicaran les normes mercantils en la mesura en què siguin compatibles amb els acords socials, l'STS 548/92, de 30 de maig de 1992 (ECLI:ES:TS:1992:4331), afirma:

«[...] la doctrina científica, coincident amb la jurisprudencial iniciada per Sentència de 2 de gener de 1940, estableix que les societats civils per l'objecte al qual es consagrin – per exemple, prestacions agràries, activitats artístiques o liberals –, puguin revestir totes les formes del Codi de comerç, però al seu torn quan es constitueix una societat amb un objecte clarament mercantil, com ho és la d'actuacions [...] certament que entre els socis regiran, quan sigui compatible amb els acords socials, les regles del Codi de comerç, que resoldran els problemes que sorgeixin d'un funcionament tendent a aconseguir un clar objectiu social com és l'explotació d'un negoci lucratiu obert al públic, segons acaba de dir-se, d'acord tot això amb el previst en els articles 1665 i 1670 del Codi civil i 116 i 117-1r. paràgraf del Codi de comerç, de la interpretació dels quals en correcta hermenèutica no se'n pot desprendre lògicament més que aquesta conseqüència doctrinal exposada, però sense que per tant això imposi una forma diferent de practicar la liquidació de la societat en aquest cas, més que en la forma prevista, ajustada al convingut en l'article 1708 del Codi civil.»

D'altra banda, la Llei de l'impost de societats inclou entre els subjectes passius de l'impost les societats civils amb objecte mercantil (art. 7.1a de la Llei 27/2014, de 27 de novembre).

1.3. L'adquisició de personalitat jurídica

En virtut del contracte o negoci jurídic fundacional, els socis no solament estableixen una sèrie de relacions obligacionals, sinó que alhora creen una organització –la societat– a la qual l'ordenament atorga personalitat jurídica. D'aquesta manera, els fundadors donen vida a un nou subjecte de drets i obligacions: la persona jurídica societària.

Societat merament interna

Pot ocórrer, però, que els socis no pretenguin crear una entitat que actuï com a tal en el tràfic (el que la doctrina denomina **societat «externa»**) i es limitin a configurar una mera estructura obligacional –per la qual posen en comú diners, béns o treball per repartir-se després els guanys entre ells– mancada de transcendència externa. Ens trobem llavors davant d'una **societat merament «interna»**, que no adquirirà personalitat jurídica. El Codi civil es refereix expressament a aquests casos indicant que aquestes societats no tindran personalitat i es regiran per les normes de la comunitat de béns (art. 392 i s. CC):

«No tindran personalitat jurídica les societats els pactes de les quals es mantinguin secrets entre els socis, i en què cadascun d'aquests contracti en el seu propi nom amb els tercers.

Aquesta classe de societats es regirà per les disposicions relatives a la comunitat de béns.»

Art. 1669 CC

En l'àmbit mercantil, el **contracte de comptes en participació** –regulat en els articles 239 i s. del Codi de comerç i que examinem més endavant en aquest mòdul– constitueix un exemple típic de societat merament interna, a la qual no s'atribueix personalitat jurídica.

Doctrina i jurisprudència assenyalen que l'adquisició de la personalitat té lloc pel mer fet de la celebració del negoci jurídic fundacional en què es constitueix la societat, sempre que l'estructura creada es configuri com a societat externa, és a dir, destinada a manifestar-se com a tal en el tràfic.

El Codi de comerç disposa que «[u]na vegada constituïda la companyia mercantil, tindrà personalitat jurídica en tots els seus actes i contractes» (116.ii CdeC). Si bé el CdeC exigeix que abans de començar les seves operacions la societat «haurà de fer constar la seva constitució, pactes i condicions en escriptura pública», que ha d'inscriure's en el Registre Mercantil (art. 119 CdeC), doctrina i jurisprudència entenen que la falta d'escriptura o d'inscripció en el Registre no és obstacle perquè la societat adquireixi ja una personalitat jurídica bàsica o general, que li permeti actuar com a tal en el tràfic. Es distingeix així entre una **personalitat jurídica bàsica** i la **personalitat pròpia del tipus social concret escollit** per les parts en celebrar el contracte de societat. L'adquisició d'aquesta personalitat específica del tipus social triat requerirà la inscripció en el Registre, si més no en el cas de les societats de capital. En aquest sentit, la Llei de societats de capital (LSC) estableix:

«Amb la inscripció la societat adquirirà la personalitat jurídica que correspongui al tipus social triat.»

Art. 33 LSC

D'altra banda, la mateixa LSC preveu la possibilitat que es facin actes i contractes en nom de la societat encara no inscrita, és a dir, la «societat en formació» (art. 36 i s. LSC), i determina també els efectes de la falta d'inscripció, establint que «[u]na vegada verificada la voluntat de no inscriure la societat i, en qualsevol cas, transcorregut un any des de l'atorgament de l'escriptura sense que se n'hagi sol·licitat la inscripció», la societat esdevé «irregular» i s'hi apliquen les normes de la societat col·lectiva, o les de la societat civil, segons el seu objecte (art. 39 LSC). El règim de la societat irregular, que examinarem amb més detall a l'apartat corresponent, mostra que la inscripció en el Registre no és determinant per a l'adquisició de la personalitat jurídica.

Adquisició de personalitat de les societats civils

El cas de les societats civils és el que ha estat objecte de més discussió pel que fa l'adquisició de personalitat. El TS ha afirmat clarament la personalitat jurídica d'aquestes societats. Així, entre altres, l'STS 121/2012, de 7 de març de 2012 (ECLI:ES:TS:2012:3020) sosté que, «de conformitat amb el previst en l'art. 1669 CC “no tindran personalitat jurídica les societats els pactes de les quals es mantinguin secrets entre els socis, i en què cadascun d'aquests contracti en el seu propi nom amb els tercers”; es pot concloure *a contrario sensu* amb el reconeixement de la personalitat de les societats civils com a conseqüència de l'eficàcia organitzativa del contracte dirigit a crear una entitat destinada a participar com a tal en el tràfic jurídic, encara que no s'hagi inscrit, tret que les parts decideixin que no transcendeixi a l'exterior i que la seva existència es mantingui secreta (en aquest sentit, la sentència 778/2006, de 14 de juliol, afirma que la societat “ens creat pel contracte, té personalitat jurídica, tret que no es tracti de societat irregular (art. 1669) cas de la qual no transcendeix a tercers”), sense necessitat d'inscripció». La DGRN, en canvi, ha mantingut una postura menys clara (vegeu, per exemple, la resolució de 25 de juny 2012, en què nega la inscripció d'un immoble a nom d'una societat civil al·legant que aquesta societat no té personalitat jurídica).

1.4. La doctrina de l'aixecament del vel

En algunes ocasions, la personalitat jurídica de les societats pot emprar-se fraudulentament, emparant-se en una ficció per a perjudicar tercers o els mateixos socis. En aquestes situacions, la jurisprudència sol recórrer a la doctrina del «aixecament del vel de la persona jurídica» per a penetrar en el substrat de la societat i negar o limitar determinats efectes de la personalitat jurídica, en particular la separació de patrimonis.

Així, per exemple, els tribunals han decretat en alguns casos que totes les societats d'un mateix grup havien de respondre solidàriament dels deutes contrets per una d'aquestes societats, en considerar-se que la separació entre aquelles societats era només aparent (vegeu, per exemple, l'STS 80/2014 de 28 de febrer de 2014, ECLI:ES:TS:2014:735).

Ja el 1984, el Tribunal Suprem va acollir expressament aquesta doctrina, amb orígens en el dret nord-americà, assenyalant en la seva sentència 330/1984, de 28 de maig de 1984 (ECLI:ES:TS:1984:1196), que:

«[...] des del punt de vista civil i mercantil, la més autoritzada doctrina, en el conflicte entre seguretat jurídica i justícia, valors avui consagrats en la Constitució (articles 1.1 i 9.3), s'ha decidit prudencialment, i segons casos i circumstàncies, aplicar per via d'equitat i acolliment del principi de la bona fe (article 7.1 del Codi civil) la tesi i pràctica de penetrar en el "substratum" personal de les entitats o societats, a les quals la llei confereix personalitat jurídica pròpia, amb la finalitat d'evitar que emparant-se sota aquesta ficció o forma legal (de respecte obligat, per descomptat) es puguin perjudicar ja interessos privats o públics o bé ser utilitzada com a camí del frau (article 6.4 del Codi civil), admetent-se la possibilitat que els jutges puguin penetrar ("aixecar el vel jurídic") en l'interior d'aquestes persones quan calgui per tal d'evitar l'abús d'aquesta independència (article 7.2 del Codi civil) en dany aliè o d'"els drets dels altres" (article 10 de la Constitució) o contra l'interès dels socis, és a dir, d'un mal ús de la seva personalitat, en un "exercici antisocial" del seu dret (article 7.2 del Codi civil).»

Ara bé, l'aplicació de la doctrina de l'aixecament del vel ha de fer-se de manera molt limitada o restrictiva. Així ho ha declarat el mateix TS, indicant que cal que concorrin «circumstàncies excepcionals que justifiquin convertir en deutores dels seus crèdits contractuals terceres persones, per a les quals els contractes que els van originar constitueixen *res inter alios* (cosa feta entre altres)» (STS 738/2012, de 13 de desembre de 2012, ECLI:ES:TS:2012:8858). Com ha recordat també el TS en la seva sentència 628/2013, de 28 d'octubre de 2013 (ECLI:ES:TS:2013:5364):

«[...] la norma general ha de ser respectar la personalitat de les societats de capital i les regles sobre l'abast de la responsabilitat de les obligacions assumides per aquestes entitats, que no afecta els seus socis i administradors, ni tampoc les societats que poguessin formar part del mateix grup, excepte en els supòsits expressament previstos en la Llei (sentències 796/2012, de 3 de gener de 2013, i 326/2012, de 30 de maig). L'anterior no impedeix que, "excepcionalment, quan concorren determinades circumstàncies –són clàssics els supòsits d'fracapitalització, confusió de personalitats, direcció externa i frau o abús– sigui procedent l'"aixecament del vel" a fi d'evitar que el respecte absolut a la personalitat provoqui injustificadament el desconeixement de legítims drets i interessos de tercers" (sentència 718/2011, de 13 d'octubre, amb citació de l'anterior sentència 670/2010, de 4 de novembre). Però, com recordàvem en la sentència 326/2012, de 30 de maig, la jurisprudència insisteix que aquest remei té caràcter excepcional i per això ha d'aplicar-se restrictivament (sentències 475/2008, de 26 de maig, i 422/2011, de 7 de juny).»

2. Tipologia de societats mercantils

L'ordenament jurídic mercantil configura diversos tipus de societat, als quals assigna un règim jurídic específic. En el contracte social, els interessats han de manifestar quin és el tipus concret de societat que desitgen constituir i subjectar-se als requisits propis d'aquest tipus social.

Encara que dins de cada tipus els socis tenen cert marge d'autonomia per a ajustar el règim legal als seus interessos particulars, l'autonomia de la voluntat de les parts no arriba fins al punt de poder crear nous tipus socials.

La doctrina considera que el nostre és un sistema de *numerus clausus* de tipus socials, de tal manera que les parts han de triar un dels tipus expressament previstos en l'ordenament (per exemple, una societat col·lectiva, una societat anònima, una societat limitada, etc.).

Depenent de les seves característiques, es distingeix entre tipus socials personalistes i capitalistes. Sota la categoria de **societats personalistes** s'agrupen els tipus socials en els quals es concedeix una rellevància preponderant a les condicions personals dels socis. En canvi, en **les societats capitalistes** l'element decisiu és l'aportació de capital, mentre que les condicions personals dels socis tenen una importància secundària o fins i tot nul·la.

Són **societats personalistes**:

- La **societat col·lectiva** (regulada en el CdeC, art. 125 a 144).
- La **societat comanditària simple** (CdeC, art. 145 a 150).
- L'**agrupació d'interès econòmic** (regulada en la Llei 12/1991, de 29 d'abril, d'agrupacions d'interès econòmic).

Són **societats de capital**, regulades en la Llei de societats de capital (LSC) (RD-Leg 1/2010, de 2 de juliol):

- La **societat anònima**.
- La **societat de responsabilitat limitada**.
- La **societat comanditària per accions**.

Segons altres criteris de classificació es distingeix entre societats en les quals els socis responen dels deutes socials (com sol passar en les societats personalistes) i societats en les quals no existeix aquesta responsabilitat personal dels socis (que és una característica típica de les societats capitalistes).

Contracte de comptes en participació

Es considera també una figura personalista el contracte de comptes en participació (CdeC, art. 239 a 243), malgrat que es tracta d'una societat merament interna i, per tant, sense personalitat jurídica.

Així mateix es distingeix entre societats **obertes** i **tancades** depenent, entre altres aspectes, de la major o menor llibertat dels socis per a transmetre a tercers la seva posició en la societat.

2.1. Fonts de regulació dels principals tipus de societats mercantils

Els tipus socials mercantils més rellevants, i als quals dedicarem principalment l'atenció al llarg del curs, són la **societat col·lectiva**, com a arquetip de societat personalista, si bé la seva presència en el tràfic és molt escassa, la **societat anònima** i la **societat de responsabilitat limitada**.

En els apartats corresponents estudiarem els trets definatoris i el règim de cadascuna d'aquestes figures. No obstant això, abans de passar a l'estudi d'aquests tipus socials, convé identificar-ne i contextualitzar-ne les principals fonts legals i reglamentàries. És fonamental familiaritzar-se des del principi amb aquestes normes, que seran esmentades contínuament al llarg d'aquest material:

a) Llei de societats de capital (LSC) (RDLeg 1/2010, de 2 de juliol)

L'LSC va unificar en un sol cos legal, mitjançant un text refós, el règim de les societats anònimes i de les societats de responsabilitat limitada, fins llavors regulades en lleis separades, i va incloure a més la disciplina de les societats comanditàries per accions i també el règim de les societats anònimes cotitzades. Amb l'LSC van quedar derogades la Llei de societats anònimes (LSA) i la Llei de societats de responsabilitat limitada (LSRL o LSL).

La primera Llei de societats anònimes es va promulgar el 1951. El 1989 es va reformar en profunditat per a adaptar la regulació al dret comunitari mitjançant la Llei 19/1989, de 25 de juliol, amb la subsegüent aprovació del text refós de desembre del mateix any, que es va mantenir en vigor, amb diverses modificacions, fins a la promulgació de l'LSC el 2010. Per la seva banda, les societats de responsabilitat limitada es van regular en la Llei de 1953, més tard substituïda per la de 1995, finalment derogada també per l'LSC.

Aquestes dues normes derogades han format part del nostre ordenament durant més de mig segle, per la qual cosa és habitual trobar-ne nombroses referències en la jurisprudència o fins i tot en altres lleis (referències que en avui dia han d'entendre's fetes a l'LSC). L'LSC, per la seva banda, ha estat ja modificada en nombroses ocasions.

b) Llei de modificacions estructurals de les societats mercantils (LME) (Llei 3/2009, de 3 d'abril)

Es tracta d'una norma anterior a l'LSC, en la qual ja es va optar per un tractament unificat de determinats aspectes del règim de les societats mercantils, concretament quant a les operacions de fusió, escissió i altres modificacions

Vegeu també

La regulació continguda en l'LME s'examinarà fonamentalment en el mòdul «Societats mercantils (III)».

de l'estructura de les societats. El seu abast subjectiu és fins i tot més ampli que el de l'LSC, ja que afecta totes les societats mercantils, siguin o no societats de capital.

c) Codi de comerç (CdeC) (RD de 22 d'agost de 1885)

El Codi de comerç de 1885, que ha estat objecte de múltiples reformes al llarg de la seva més que centenària vigència, continua contenint normes fonamentals per al règim de les societats, tant de caràcter general com específiques per a certs tipus socials, especialment les societats personalistes (societat col·lectiva, societat comanditària simple).

d) Reglament del Registre Mercantil (RRM) (RD 1784/1996, de 19 de juliol)

Es tracta d'una extensa norma que afecta molt directament el règim de les societats mercantils en determinar els requisits precisos perquè els actes societaris puguin accedir al Registre. De moment, l'RRM continua fent referència als articles de les antigues Llei de societats anònimes i Llei de societats de responsabilitat limitada, que avui han d'entendre's fetes a l'LSC.

2.2. Societats especials i altres tipus societaris

Al costat dels tipus bàsics de societats esmentats, hi ha molts altres subtipus i societats especials.

Com a societats que constitueixen supòsits especials d'anònimes o de limitades cal fer esment de les següents:

- **Societats laborals**, regulades en la Llei 44/2015, de 14 d'octubre, de societats laborals i participades. Per la seva forma són societats de capital, anònimes o limitades.
- **Societat nova empresa**. Constitueix una especialitat de la societat de responsabilitat limitada i es regula en els art. 434 i següents de la Llei de societats de capital.
- **Societat anònima europea domiciliada a Espanya**. Es tracta d'una especialitat de la societat anònima, prevista en els art. 455 i següents de la Llei de societats de capital. S'hi aplica el Reglament (CE) núm. 2157/2001 del Consell, de 8 d'octubre de 2001, i la Llei 31/2006, de 18 d'octubre, sobre implicació dels treballadors en les societats anònimes i cooperatives europees.
- **Societat anònima cotitzada**. Són les societats anònimes les accions de les quals estiguin admeses a negociació en un mercat secundari oficial de va-

lors. El seu règim s'estableix en els art. 495 i següents de la Llei de societats de capital.

- **Societats d'inversió i societats gestores de fons d'inversió.** Ambdues són tipus especials de societats anònimes. Es regulen en la Llei 35/2003, de 4 de novembre, d'institucions d'inversió col·lectiva.
- **Societats de capital de risc i societats gestores d'entitats d'inversió col·lectiva de tipus tancat.** Es configuren com a societats anònimes especials i es regulen en la Llei de Llei 22/2014, de 12 de novembre.
- **Societats anònimes cotitzades d'inversió en el mercat immobiliari (SOCIMI),** tipus especial de societat anònima cotitzada, regulat per la Llei 11/2009, de 26 d'octubre.
- **Societats anònimes esportives,** tipus especial de societats anònimes regulades pel Reial decret 1251/1999, de 16 de juliol.

Amb característiques peculiars, es consideren també societats mercantils les **cooperatives**. La Llei 27/1999, de 16 de juliol, de cooperatives, les qualifica de «societats de persones». La Llei 27/1999 és aplicable a les cooperatives que desenvolupen la seva activitat en més d'una comunitat autònoma (moltes comunitats autònomes han assumit competències en matèria de cooperatives i tenen legislació especial per a les quals actuen exclusivament o principalment en la corresponent comunitat). La Llei 3/2011, de 4 de març, regula la societat cooperativa europea amb domicili a Espanya. Hi ha tipus especials de cooperatives depenent de l'activitat, com les cooperatives de crèdit, regulades en la Llei 13/1989, de 26 de maig i en les corresponents normes autonòmiques.

Altres tipus especials de societats mercantils són:

- **Societats mútues d'assegurances** (Llei 20/2015, de 14 de juliol, d'ordenació, supervisió i solvència de les entitats asseguradores i reassuradores).
- **Societats de garantia recíproca** (regulades per la Llei 1/1994, d'11 de març, modificada en diverses ocasions, entre altres per la Llei 5/2015, de 27 d'abril, de foment del finançament empresarial).

2.3. El cas particular de les societats professionals

És cada vegada més freqüent que les activitats professionals –les que requereixen una determinada titulació oficial, com la d'advocats, metges, arquitectes, etc.–, es duguin a terme en equip i no pas individualment. Per a facilitar aquesta forma de prestació de serveis, la Llei de societats professionals (Llei 2/2007, de 15 de març) va crear la figura de la «societat professional». Aquestes socie-

tats, que estudiarem amb més detall al mòdul «Societats mercantils (III)», duen a terme l'activitat pròpia d'una determinada professió i, a més d'inscriure's en el Registre Mercantil, s'inscriuen en el registre de societats professionals del col·legi professional corresponent.

Constitueix una nota essencial d'aquestes societats el fet que l'activitat professional es fa o es desenvolupa directament sota la raó social, de manera que s'exclouen del seu àmbit les societats que tenen per objecte meres tasques de coordinació o d'intermediació entre el client i el professional que executa la prestació. L'exposició de motius les descriu com a «societats externes per a l'exercici de les activitats professionals a les quals s'imputa tal exercici fet pel seu compte i sota la seva raó o denominació social».

No es tracta pròpiament d'un nou tipus social, ja que es permet que les societats professionals s'acullin a qualsevol dels tipus socials previstos en l'ordenament, sempre que compleixin els requisits exigits per la Llei 2/2007.

Aquests requisits accentuen el caràcter personalista d'aquesta societat, al marge de quin sigui el tipus triat. Així, per exemple, s'estableixen normes per a assegurar que el control de la societat correspongui als socis professionals. Aquests socis han de trobar-se permanentment identificats i la transmissibilitat de la seva titularitat en la societat està fortament restringida. Es prohibeix la incorporació de socis professionals que es trobin incursos en causes d'incompatibilitat, prohibició o inhabilitació per a l'exercici de l'activitat que constitueix l'objecte social. S'estableix, a més, un règim peculiar de responsabilitat d'acord amb el qual els professionals que hagin intervingut en la prestació del servei, siguin o no socis, respondran personalment dels deutes socials que tinguin el seu origen en aquesta prestació.

3. Societats personalistes

Els tipus socials personalistes, com ja s'ha indicat, concedeixen gran transcendència a la identitat de les persones que integren la societat, la qual cosa es manifesta en determinades limitacions a la transmissió de la participació dels socis a tercers, que requeriran normalment el consentiment de tots els altres, i també en regles relatives a la manera com s'administra i es representa la societat, al règim d'adopció d'acords o a la responsabilitat personal dels socis pels deutes socials. El tipus bàsic de societat personalista és la col·lectiva, a la qual prestarem especial atenció en l'apartat següent.

3.1. La societat col·lectiva

La societat col·lectiva, històricament la més antiga de les formes de companyia mercantil, constitueix l'arquetip de les societats personalistes. Es troba regulada en els articles 125 i següents del CdeC, en què poden observar-se les seves notes típicament personalistes. Es concep com una societat formada normalment per poques persones, en què és determinant la confiança mútua entre els socis. Cap soci pot transmetre la seva posició a un tercer sense comptar amb el consentiment de tots els altres. Tots els socis estan facultats –excepte pacte especial– per a intervenir en l'administració de la societat. Si bé la societat respon dels seus deutes amb el seu propi patrimoni, els socis responen també, subsidiàriament i solidàriament entre ells, dels deutes socials. El caràcter personalista de la societat col·lectiva es manifesta també en la mateixa denominació social o «nom col·lectiu», que haurà d'incloure el nom de tots els socis –o bé el d'algun o alguns, afegint llavors les paraules «i companyia».

Nota

Malgrat les notes genuïnament personalistes de les societats col·lectives, el Codi admet expressament que alguns o tots els socis d'una societat col·lectiva siguin persones jurídiques (art. 41.2 CdeC).

La doctrina sol considerar la societat col·lectiva, anteriorment anomenada també «societat regular col·lectiva», com la societat bàsica o societat general del tràfic, de manera que el seu règim jurídic proporciona una mena de dret comú o supletori a què recórrer quan es constitueix una societat amb objecte mercantil sense especificar un tipus social concret.

En particular, l'LSC determina que la societat constituïda com a anònima o limitada que esdevingui «irregular» per falta d'inscripció en el Registre Mercantil, es regirà per les normes de la societat col·lectiva sempre que el seu objecte sigui mercantil (art. 39 LSC). D'altra banda, el règim de la societat col·lectiva s'aplica també, amb caràcter supletori, a les agrupacions d'interès econòmic, en tot allò que resulti compatible amb la seva naturalesa (art. 1 LAIE).

Actualment, la societat col·lectiva resulta una figura clarament residual com a tipus social directament triat pels qui desitgen constituir una societat. El nombre de societats col·lectives que es constitueixen és molt petit en comparació amb la resta de tipus socials, especialment les societats limitades i anònimes, en les quals, a diferència de les col·lectives, els socis no responen personalment dels deutes de la societat.

3.1.1. Constitució

El contingut mínim de l'escriptura de constitució de la societat col·lectiva es determina en l'art. 125 CdeC, que exigeix expressar:

a) Nom, cognoms i domicili dels socis.

b) Raó social.

Sobre la raó social o denominació de la societat, l'art. 126 CdeC estableix que la companyia col·lectiva hi haurà d'aparèixer el nom de tots els seus socis, d'alguns d'ells o només d'un, i en els dos últims casos s'haurà d'afegir al nom o noms que s'expressin, les paraules «i Companyia».

Aquest nom col·lectiu constituirà la raó o signatura social, en la qual no podrà incloure's mai el nom de cap persona que en no pertanyi en aquell moment a la companyia. Els que sense pertànyer a la companyia incloguin el seu nom en la raó social, quedaran subjectes a responsabilitat solidària, sense perjudici de la penal si escaigués.

Ha de tenir-se en compte també que d'acord amb l'art. 403 de l'RRM, la denominació haurà d'incloure la indicació de la forma social (en aquest cas «societat col·lectiva»), o bé la seva sigla, en el nostre cas SC o SRC (per societat regular col·lectiva).

c) Nom i cognoms dels socis a qui s'encomana la gestió de la companyia i l'ús de la signatura social.

d) Capital que cada soci aporti en diners efectius, crèdits o efectes, amb expressió del valor que s'hi doni o de les bases sobre les quals hagi de fer-se l'apreuament.

e) Durada de la companyia.

f) Quantitats que, si escau, s'assignin a cada soci gestor anualment per a les seves despeses particulars.

A més d'aquestes mencions s'hi han d'afegir les previstes en l'art. 209 del Reglament del Registre Mercantil (RRM): el domicili de la societat, l'objecte social si estigués determinat, la data de començament de les operacions i el capital social, excepte en les societats formades exclusivament per socis que només haguessin aportat o s'haguessin obligat a aportar serveis. Finalment, els socis poden fer constar també en l'escriptura «tots els altres pactes lícits i condicions especials que els socis vulguin establir» (125 CdeC, 209 RRM).

Dades estadístiques

Es poden obtenir dades estadístiques de la constitució de societats en els informes que publica anualment el Col·legi de Registradors: <http://www.registradores.org/portal-estadistico-registral/estadisticas-mercantiles/estadistica-mercantil/>.

L'any 2015 es van constituir 93.976 societats de responsabilitat limitada, amb un capital subscrit total de 5.095.022.657 d'euros, i 605 societats anònimes, amb un capital subscrit total de 2.511.407.606 euros. El nombre de societats col·lectives constituïdes el 2015 va ser de 35.

Com s'estableix per a la resta de societats mercantils, l'escriptura de constitució de la societat col·lectiva haurà d'inscriure's en el Registre Mercantil (art. 119 CdeC).

3.1.2. Relacions internes

Examinem en aquest apartat l'àmbit intern de la societat. Ens referim, doncs, a les normes d'organització de la societat i a les relacions jurídiques que s'estableixen entre la societat i els socis, és a dir, els drets i obligacions dels socis respecte de la societat, i d'aquesta envers els socis.

El CdeC estableix unes regles bàsiques, però deixa un gran marge a l'autonomia de la voluntat dels socis perquè estableixin pactes diferents i configuren aquestes relacions de la manera que s'ajusti millor als seus interessos.

En primer lloc, els socis tenen l'**obligació d'aportar al capital de la societat** allò a què s'hagin compromès en l'escriptura social. Es preveu que pugui haver-hi socis que no facin cap aportació de capital i que la seva contribució consisteixi exclusivament a treballar per a la societat, és a dir, en una obligació de fer. Aquests socis reben el nom de «socis industrials» (art. 138 CdeC) perquè aporten a la societat la seva *indústria* (terme que el CdeC emprà en la seva accepció tradicional d'activitat o treball), i el seu règim és diferent del dels altres socis.

L'aportació de cada soci resulta determinant per a establir la **participació en els beneficis de la societat**. En efecte, tret que els socis hagin establert un altre criteri determinant en el contracte social la part de cadascun en els guanys, aquestes es repartiran en proporció al que s'hagi aportat a la societat, i si hi hagués socis industrials, aquests s'equipararan al soci capitalista a qui correspongui la menor proporció. La **imputació de les pèrdues** segueix el mateix criteri, però les pèrdues no afectaran el soci o socis industrials, si n'hi havia, tret que se hagués pactat expressament la seva participació en les pèrdues (art. 140, 141 CdeC).

Pesa sobre els socis certa **prohibició de competència** o d'exercici d'activitats particulars que puguin fer minvar la seva dedicació a la companyia col·lectiva. Si la societat no té un objecte determinat, els socis necessitaran el consentiment de la societat per a fer operacions pel seu compte, si bé la societat només podrà negar aquest consentiment si acredita que aquestes operacions li ocasionen un perjudici (art. 136 CdeC). En canvi, quan l'escriptura hagi fixat un determinat objecte o gènere de comerç, la prohibició de competència, excepte que hi hagi pacte en contrari, se cenyeix als negocis compresos en aquest objecte (art. 137 CdeC). Per al cas del soci industrial, la prohibició de dedicar-se

a altres negocis és absoluta –tret que obtingui el consentiment exprés de la societat–, ja que sembla que es parteix de la idea que dedicarà la seva activitat exclusivament a la companyia col·lectiva (art. 138 CdeC).

Es prohibeix també l'ús dels fons propis de la companyia per a les activitats particulars dels socis (art. 135 CdeC). Es preveu, no obstant això, que els socis puguin tenir una quantitat assignada del patrimoni de la companyia per a les seves despeses particulars (art. 139 CdeC).

L'**administració de la societat** correspon als socis als quals s'hagi encomanat aquesta tasca en l'escriptura social (125 CdeC). No hi ha cap obstacle a confiar l'administració a algú que no sigui soci, si així s'estableix en l'escriptura. És possible també, si es té el consentiment de tots els socis, designar tercers que exerceixin per substitució les tasques d'administració encomanades a un soci (vegeu art. 143 CdeC).

Si no s'ha acordat conferir exclusivament la facultat d'administrar la societat a algun o alguns socis, el CdeC preveu un règim d'administració conjunta i estableix que tots els socis tindran la facultat de gestionar la societat, i els socis presents hauran de posar-se d'acord per a tot contracte o obligació que afecti la societat (art. 129 CdeC). No es contraurà cap obligació nova si algun soci administrador manifesta expressament la seva voluntat en contra (art. 130 CdeC). Si, no obstant això, s'arriba a contraure, l'acte tindrà els seus efectes, però amb l'obligació dels qui el van dur a terme de reintegrar a la societat el perjudici que s'hagi pogut derivar d'aquesta operació (art. 130 CdeC).

Si l'administració s'ha confiat a un o diversos socis específicament, els altres no podran interferir en la seva gestió. Si la facultat privativa d'administrar es va atorgar en un pacte exprés del contracte social, no es podrà privar d'aquesta facultat qui la va obtenir (l'anomenat «**gestor estatutari**»). La solució que preveu el CdeC per al cas que aquest soci faci un mal ús de la facultat d'administrar, amb perjudici manifest per a la societat, consisteix que els altres socis poden nomenar, d'entre ells, un coadministrador o promoure judicialment la rescisió del contracte (art. 131 i 132 CdeC).

Tots els socis, també els que no participin en l'administració si aquesta s'ha confiat exclusivament a un o més socis, gaudeixen d'un ampli **dret d'informació** per a examinar l'estat de l'administració i la comptabilitat de la societat (art. 133 CdeC).

La **modificació del contracte social** requerirà el consentiment de tots els socis, tret que els socis hagin pactat una altra cosa (art. 212.1 RRM). El règim de les anomenades «modificacions estructurals» –és a dir, les alteracions que afecten l'estructura patrimonial o personal de la societat, com la transformació

Vegeu també

La Llei 3/2009, de 3 d'abril, sobre modificacions estructurals de les societats mercantils, serà objecte d'estudi en el mòdul «Societats mercantils (III)» d'aquests materials.

en un altre tipus societari o les operacions de fusió o escissió, o de cessió global de l'actiu i passiu– s'estableix en la Llei 3/2009, de 3 d'abril, sobre modificacions estructurals de les societats mercantils.

D'altra banda, la **possibilitat que un soci transmeti la seva participació a un tercer** queda també sotmesa a consentiment previ de tots els socis (art. 143 CdeC), que haurà de constar en escriptura pública (art. 212.2 RRM). No obstant això, els socis poden pactar un règim diferent per a la transmissió de la seva participació en la societat. I el mateix s'aplica als casos en què un soci vulgui designar-ne un de tercer perquè el substitueixi en els encàrrecs que li corresponen en l'administració de la societat. Ambdues regles, de naturalesa dispositiva, manifesten una vegada més el caràcter personalista de la societat col·lectiva, que es fa compatible amb un ampli marge de llibertat als socis per a establir normes diferents de les fixades per a aquest tipus social en l'àmbit de les relacions internes.

El CdeC preveu que determinades accions o omissions d'un soci –com l'ús de capital comú per a negocis per compte propi o la realització pel seu compte d'operacions de comerç que no li estiguin permeses, entre altres causes– es penalitzin amb la seva **exclusió de la societat**, cosa que dóna lloc a la rescissió parcial del contracte constitutiu (art. 219 CdeC).

També és una mostra del caràcter personalista de la col·lectiva el fet que la **defunció d'un dels socis constitueix causa de dissolució** de la societat, tret que s'hagi pactat expressament en l'escriptura social que continuaran en la societat els hereus del soci difunt, o que la societat continuarà entre els socis que sobrevisquin (art. 222.1 CdeC).

3.1.3. Relacions externes

La societat actua com a tal en el tràfic i estableix relacions jurídiques amb tercers, normalment mitjançant contractes. En aquesta esfera externa hem de considerar, d'una banda, el règim de la representació, és a dir, la capacitat que s'atribueix a una o més persones per a actuar representant la societat, de tal manera que aquesta quedi legalment vinculada enfront dels tercers pels actes del representant. I, d'altra banda, també ens hem de referir al règim de responsabilitat pels deutes socials davant dels creditors.

Quant al poder de **representació**, el CdeC disposa que en l'escriptura social s'expressarà el nom i cognoms dels socis a qui s'encomani «l'ús de la signatura social» (art. 125 CdeC), és a dir, la facultat d'obrar en nom i representació de la societat davant de tercers. Igual que ocorre amb l'administrador nomenat en l'escriptura de la societat, no es podrà revocar la facultat de representació quan aquesta hagi estat conferida en condició expressa en el contracte social (art. 132 CdeC).

Només els actes duts a terme pels qui gaudeixen d'aquesta facultat de representació obligaran la societat. Aquesta no quedarà vinculada pels actes dels que no estigui autoritzats per a representar-la, i la responsabilitat d'aquests actes recaurà exclusivament sobre els qui els hagin dut a terme (art. 128 CdeC). Per contra, l'actuació en nom de la societat per qui gaudeixi del poder de representació vincularà la societat, i també els socis, ja que aquests, com veurem a continuació, queden obligats subsidiàriament a la satisfacció dels deutes socials (art. 127 CdeC).

L'art. 135 CdeC disposa que els socis no podran «fer ús de la signatura social per a negocis per compte propi; i, si ho fan, perdran en benefici de la companyia la part de guanys que, en l'operació o operacions fetes d'aquesta manera, els pugui correspondre, i podrà escaure la rescissió del contracte social quant a ells, sense perjudici del reintegrament dels fons de què haguessin fet ús, i d'indemnitzar, a més, la societat de tots els danys i perjudicis que se li haguessin produït». D'altra banda, quan un soci actua en nom propi i amb el seu patrimoni particular en les activitats que pugues desenvolupar lícitament al marge de la societat, els seus actes no es transfereixen a l'esfera social (art. 134 CdeC).

També des de la perspectiva de les relacions externes ha de destacar-se la norma del CdeC per la qual les obligacions contraetes en nom de la societat contra l'expressa voluntat d'un dels administradors seran vàlides i, per tant, vincularan la societat enfront de tercers, però el soci que les hagués contraet haurà de rescabalar el patrimoni de la societat el perjudici que amb això hagués causat (art. 130 CdeC).

Pel que fa a la **responsabilitat pels deutes socials**, la societat col·lectiva, com qualsevol altra persona física o jurídica, serà responsable del pagament dels deutes que hagi contraet, i en respondrà de tots amb tot el seu patrimoni (art. 1911 CC). No obstant això, subsidiàriament, és a dir, quan la societat no disposi de béns suficients per a pagar, el deute podrà exigir-se als socis, els quals **responen amb el seu patrimoni personal dels deutes socials**. La **naturalesa subsidiària de la responsabilitat dels socis** se segueix de l'art. 237 CdeC, que disposa que no es pot anar contra el patrimoni particular dels socis sense haver fet abans excussió del patrimoni de la societat.

L'obligació de respondre subsidiàriament dels deutes socials constitueix una **obligació solidària de tots els socis** (art. 127 CdeC). Així doncs, d'acord amb les regles generals de solidaritat passiva del Codi civil (art. 1144 i s. CC), el creditor pot exigir la totalitat del deute a qualsevol dels socis, que són deutors solidaris entre si. En la relació interna entre els socis, cadascun es fa càrrec només de la part que li correspon, de manera que si un soci paga la totalitat del deute després podrà reclamar als altres socis la part que correspon a cadascun. Aquesta proporció interna, si no hi ha pacte en el contracte social, serà la corresponent a l'aportació de cadascun. En el cas del soci industrial, l'art. 141 el CdeC estableix que si no s'ha pactat expressament el contrari, no participarà

Responsabilitat

Els socis de la societat col·lectiva responen dels deutes socials amb el seu patrimoni personal, amb caràcter subsidiari respecte de la societat i solidàriament entre si.

en les pèrdues. Es pot entendre, per tant, que si bé respon com els altres socis davant dels creditors, atès que l'art. 127 no fa distinció, en cas que pagui el deute podrà repetir contra els altres per la totalitat d'aquest.

3.1.4. Dissolució, liquidació i extinció

La **dissolució** de la societat es produeix quan concorre alguna de les causes previstes en el CdeC. La dissolució no implica encara la desaparició de la societat, sinó que marca l'inici de la fase de **liquidació**, en la qual es liquidaran els béns i drets de la societat, i es faran, si escau, les corresponents devolucions als socis, i finalment s'arribarà a l'**extinció**, que comportarà la cancel·lació de la seva inscripció en el Registre Mercantil.

Quant a les **causes de dissolució**, el CdeC preveu unes causes generals, aplicables a qualsevol tipus de societat (art. 221 CdeC), si bé per a les regulades en les lleis especials caldrà atendre la seva normativa específica. Aquestes causes generals són les següents:

- El compliment del terme prefixat en el contracte de societat o la conclusió de l'empresa que en constitueixi l'objecte.
- La pèrdua sencera del capital.
- L'obertura de la fase de liquidació de la companyia declarada en concurs.

En les societats col·lectives i comanditàries simples els són aplicables a més les causes de dissolució següents (art. 222 CdeC), que es refereixen al canvi de situació que es produeix no ja en la societat sinó en algun dels socis que la integren:

- La mort d'un dels socis col·lectius, si l'escriptura social no conté pacte exprés de continuar en la societat els hereus del soci difunt o que la societat continuï entre els socis supervivents.
- La demència o una altra causa que produeixi la inhabilitació d'un soci gestor per a administrar els seus béns.
- L'obertura de la fase de liquidació en el concurs de qualsevol dels socis col·lectius.

Quan la societat –col·lectiva o comanditària– s'hagués constituït per temps indefinit, qualsevol dels socis podrà exigir-ne la dissolució i els altres només s'hi podran oposar el soci que la sol·licita obra de mala fe. Es considera que hi ha mala fe si el soci busca obtenir un lucre particular que no podria obtenir si la companyia subsistís (art. 224 CdeC).

El soci que sol·liciti la dissolució «no podrà impedir que es concloguin de la manera més convenient per als interessos comuns les negociacions pendents, i mentre no s'acabin no s'efectuarà la divisió dels béns i efectes de la companyia» (art. 225 CdeC).

El CdeC estableix unes regles sobre la manera de fer la liquidació en els articles 227 i següents. No obstant això, la liquidació es durà a terme segons les regles de la legislació concursal quan la causa de dissolució hagi consistit en l'obertura de la fase de liquidació en el concurs, ja sigui de la societat o d'algun dels socis (art. 227 CdeC).

3.2. La societat comanditària simple

La societat comanditària simple (que no ha de confondre's amb la societat comanditària per accions) està regulada en els articles 145 a 150 del CdeC i es configura com una variació de la col·lectiva, caracteritzada per la presència de dos tipus de socis: d'una banda els socis col·lectius i d'altra els socis comanditaris.

- Els **socis col·lectius** gaudeixen dels mateixos drets, i es troben subjectes a les mateixes obligacions, que els socis d'una societat col·lectiva.
- Els **socis comanditaris**, en canvi, estan subjectes a un règim peculiar, la seva principal característica del qual és l'absència de responsabilitat personal pels deutes socials.

Així ho estableix el CdeC, que assenyala que «[l]a responsabilitat dels socis comanditaris per les obligacions i pèrdues de la companyia quedarà limitada als fons que possessin o s'obliguessin a posar en la comandita» (art. 148 CdeC). És a dir, només s'arrisquen a perdre el que han aportat a la societat. Si part de les aportacions a què s'hagués obligat encara no haguessin estat desemborsades, el creditor de la societat tindrà acció directa per a exigir-li l'import pendent de desemborsament.

Aquesta falta de responsabilitat pels deutes socials distingeix el soci comanditari del col·lectiu, i ha de manifestar-se externament per a evitar que els tercers puguin considerar-lo soci col·lectiu. Així, el nom dels socis comanditaris no pot aparèixer en la raó social de la companyia, i el fet d'incloure-s'hi es penalitza amb l'aplicació del règim de responsabilitat establert per als socis col·lectius. Com en les societats col·lectives, la denominació social inclourà el nom de tots els socis col·lectius, o bé el nom d'algun o alguns d'ells, cas en el qual caldrà afegir les paraules «i companyia». En qualsevol dels casos, la denominació haurà d'incloure també les paraules «societat en comandita» (o la seva abreviatura, «S. en C.» o «S. Com.», art. 403.2 RRM).

A diferència dels socis col·lectius, els comanditaris no poden participar en la gestió de la societat, ni tan sols com a apoderats dels socis que l'administrin, i tenen limitat el dret a examinar la situació de l'administració social.

L'RRM exigeix que en la primera inscripció de les societats comanditàries constin les mateixes circumstàncies que en les requerides per a les societats col·lectives, i que es reflecteixi a més la identitat dels socis comanditaris, les aportacions que cada soci comanditari s'obligui a fer –expressant el seu valor quan no siguin dineràries– i també el règim d'adopció dels acords socials (art. 210 RRM).

3.3. El contracte de comptes en participació

El CdeC dedica cinc breus preceptes (art. 239 a 243) a regular el contracte que denomina de «comptes en participació», pel qual els comerciants podran «interessar-se els uns en les operacions dels altres i contribuir-hi amb la part del capital que convinguessin, i es faran partícips dels seus resultats pròspers o adversos en la proporció que determinin» (art. 239).

Per la importància de les condicions personals dels interessats, per raó de les quals decideixen associar-se, se sol considerar que es tracta d'una figura de naturalesa personalista. Ara bé, aquesta associació d'interessos no dona lloc a una societat externa, és a dir, no es manifesta com a societat davant de tercers.

Es tracta d'una societat purament interna i, per tant, mancada de personalitat jurídica.

La fórmula dels comptes en participació permet que una o diverses persones aportin un capital, que l'altra persona (anomenada normalment «gestor») s'encarrega d'invertir o d'utilitzar per al desenvolupament d'una activitat empresarial, amb la finalitat d'obtenir una part dels resultats del negoci.

És el gestor qui personalment i sota la seva responsabilitat contracta amb els tercers, i de fet es prohibeix adoptar una raó comercial comuna a tots els partícips (art. 241 CdeC). Els tercers només tindran acció contra qui va contractar amb ells, és a dir, contra el gestor, i no podran dirigir-se contra els altres interessats. L'article 242 CdeC disposa el següent:

«Els que contractin amb el comerciant que porti el nom de la negociació, només tindran acció contra ell, i no contra els altres interessats, els quals tampoc la tindran contra el tercer que va contractar amb el gestor, tret que aquest els faci cessió formal dels seus drets.»

La constitució de comptes en participació es regeix pel principi de llibertat de forma. No s'exigeix cap solemnitat i pot acordar-se privadament, de paraula o per escrit, i se'n pot provar l'existència per qualsevol mitjà admès en dret (art. 240 CdeC).

3.4. L'agrupació d'interès econòmic

L'agrupació d'interès econòmic (AIE) és un tipus especial de societat personalista. Els seus membres, normalment empreses o professionals, la constitueixen com a instrument auxiliar de cooperació o col·laboració que serveixi per a facilitar l'activitat que cadascun d'ells desenvolupa. L'AIE, que no té ànim de lucre per a si mateixa, pot dur a terme múltiples activitats, però sense arribar mai a suplir la que fan els seus membres.

L'AIE es va introduir en l'ordenament espanyol per la Llei 12/1991, de 29 d'abril, d'agrupacions d'interès econòmic (LAIE), prenent com a base la regulació de l'agrupació europea d'interès econòmic, establerta en el Reglament (CEE) 2137/1985 del Consell, de 25 de juliol.

Encara que la falta d'ànim de lucre ha plantejat alguns dubtes, es tracta d'un fenomen clarament societari, al qual la llei atribueix personalitat jurídica i caràcter mercantil (art. 1 LAIE). Tal com es manifesta en la seva exposició de motius, la LAIE va optar per entroncar la nova figura, «atesa la seva afinitat tipològica, en el marc, ben conegut i experimentat en la nostra tradició jurídica, de la societat col·lectiva». D'aquesta manera, el règim de la societat col·lectiva serà aplicable supletòriament en tot allò que no sigui contrari a la naturalesa de l'agrupació (art. 1 LAIE).

La Llei reguladora manifesta expressament que la finalitat de l'AIE és la de «facilitar el desenvolupament o millorar els resultats de l'activitat dels seus socis» (art. 2 LAIE). El seu objecte «es limitarà exclusivament a una activitat econòmica auxiliar de la que desenvolupin els seus socis» (art. 3 LAIE). L'agrupació de interès econòmic «no té ànim de lucre per a si mateixa» (art. 2 LAIE). Els beneficis i pèrdues procedents de les activitats de l'agrupació es consideraran com a beneficis dels socis i es repartiran entre ells en la proporció prevista en l'escriptura o, en defecte d'això, per parts iguals (art. 21 LAIE).

Les agrupacions d'interès econòmic només poden constituir-les persones físiques o jurídiques que desenvolupin activitats empresarials, agrícoles o artesanals; entitats no lucratives dedicades a la recerca i els qui exerceixin professions liberals (art. 4 LAIE).

El règim de responsabilitat dels socis pels deutes de l'AIE segueix el model de la societat col·lectiva: els socis respondran personalment dels deutes de l'AIE, subsidiàriament respecte de l'agrupació i solidàriament els socis entre si (art. 5 LAIE).

El sistema d'adopció d'acords requereix la unanimitat per a la modificació de determinats aspectes de l'escriptura de constitució. Per a la resta de matèries, la llei estableix la regla de la unanimitat amb caràcter dispositiu, de manera que és possible fixar en l'escriptura un altre règim d'adopció d'acords (art. 10 LAIE).

La gestió anirà a càrrec d'un o diversos administradors. Si l'escriptura no estableix el contrari, podrà ser administrador una persona jurídica. No es requereix la condició de soci per a ser administrador, tret que l'escriptura de constitució hagi establert una altra cosa (art. 12 LAIE).

El caràcter personalista de la figura es manifesta també en el règim de separació de socis. Perquè un soci pugui separar-se de l'agrupació hi ha d'haver causa justa o la intervenció del consentiment dels altres. No obstant això, si l'agrupació es va constituir per temps indefinit, n'hi haurà prou com a justa causa amb la voluntat de separar-se, comunicada amb un mínim de tres mesos d'antelació a la societat (art. 15 LAIE).

4. Les societats de capital

Després d'haver vist els aspectes fonamentals de les societats personalistes, i en particular el règim de la societat col·lectiva, passem ara a l'estudi de les societats de capital, el règim de les quals s'estableix en el **Text refós de la Llei de societats de capital (LSC)** (RDLeg 1/2010, de 2 de juliol).

L'LSC qualifica expressament com a societats de capital les anònimes, les limitades i les comanditàries per accions. S'incorpora així en el text de la llei el concepte de «societats de capital», que anteriorment constituïa una mera noció doctrinal. L'LSC no ofereix una definició de les societats de capital, però les seves notes característiques poden extreure's del conjunt de la seva regulació en l'LSC, en comparació del règim de les societats de persones.

Hi ha dos aspectes principals que caracteritzen les societats capitalistes. El primer és el fet que els socis no responen personalment dels deutes socials. Així ocorre tant en la societat anònima com en la limitada (art. 1 LSC). El mateix s'esdevé en les societats comanditàries per accions, amb la peculiaritat que en aquestes almenys un dels socis respondrà personalment dels deutes socials com a soci col·lectiu (art. 1 LSC).

El segon aspecte característic és la rellevància del capital social per a l'organització i el funcionament de la societat, de manera que els drets dels socis es determinen en la major part dels casos segons el percentatge de participació en el capital. A més d'aquesta funció organitzativa, el capital compleix també –en el pla teòric– una funció de producció o explotació i una funció de garantia dels creditors a les quals ens referirem més endavant.

Les formes de societat que recull l'LSC **són sempre societats de caràcter mercantil**, amb independència del seu objecte social (art. 3 LSC). Així doncs, la llei imposa un criteri formal i la societat que es constitueix conformement a les previsions de l'LSC serà en tot cas mercantil, fins i tot si el seu objecte social és de naturalesa civil.

En la pràctica, les societats anònimes i les de responsabilitat limitada –especialment aquestes últimes– constitueixen la immensa majoria de les societats que operen en el tràfic (més del 99% de les societats constituïdes el 2015). Entre un i altre tipus hi ha importants diferències de règim jurídic. El tipus de l'anònima sembla que s'ajusta millor a les necessitats de la gran empresa, amb molts socis, gran llibertat per a transmetre les accions –que tenen naturalesa de valors mobiliaris–, facilitat per a acudir als mecanismes de finançament, i

Llei de societats de capital

Com ja hem vist en la part inicial del mòdul, l'LSC és un real decret legislatiu que refon en un sol cos legal el règim de les societats anònimes, les societats de responsabilitat limitada i les societats comanditàries per accions, i supera així la tradicional regulació d'aquests tipus socials en lleis separades. La refosa obra per l'LSC va comportar la derogació de les anteriors lleis especials (Llei de societats anònimes i Llei de societats de responsabilitat limitada), i també dels articles del CdeC que regulaven la societat comanditària per accions i els preceptes de la Llei del mercat de valors que regien els aspectes substantius de la societat anònima cotitzada.

alhora sistemes més rígids i costosos quant a les normes de funcionament de la societat. Respondria així a la idea de societat «oberta» i representa la societat capitalista per excel·lència.

La limitada, en canvi, resultaria més adequada per a projectes empresarials de menys grandària. El capital social mínim és sensiblement inferior (3.000 euros, enfront dels 60.000 de les anònimes). Ofereix fórmules més flexibles, i per tant menys costoses, d'organització. I d'altra banda es configura com un tipus «tancat»: hi ha un vincle més estret entre els socis, els quals tenen molt restringida la possibilitat de transmetre lliurement a tercers la seva participació en la societat. S'observen, doncs, algunes notes que l'apropen més als tipus personalistes.

Ara bé, el marge concedit a l'autonomia de la voluntat en molts aspectes permet als socis configurar els estatuts de tal manera que es difuminin les diferències entre tots dos tipus socials. Així, per exemple, la pràctica societària demostra que en molts casos les societats anònimes –tret de les cotitzades– tendeixen a establir pactes de limitació de transmissió de les accions (una xic més propi de les societats tancades), i d'altra banda que les societats limitades es consideren un vehicle adequat també per a l'estructuració de grans companyies, especialment mitjançant l'establiment de filials de caràcter unipersonal.

Malgrat les diferències substantives, que estudiarem en tractar les matèries corresponents, és possible el tractament comú de bona part dels aspectes d'aquests tipus socials, i així ho fa l'LSC, que només fixa normes especials quan és necessari. Es regiran per l'LSC les societats de capital quan no es regeixin per una altra llei que els sigui específicament aplicable, com en el cas de les diverses societats especials a què ja hem fet referència. En el cas de les comanditàries per accions, s'aplicarà de manera supletòria el que es disposa en l'LSC per a les societats anònimes (art. 3 LSC).

Convé advertir que tant les societats anònimes com les limitades poden estar integrades per un únic soci. Es tracta dels supòsits d'unipersonalitat. Aquests es produeixen bé quan la societat l'ha constituïda una sola persona (**unipersonalitat originària**), bé quan la societat van constituir-la dos o més socis però totes les accions o les participacions socials han passat a ser propietat d'un sol soci (**unipersonalitat sobrevinguda**); en aquest sentit es consideren propietat del soci únic les accions o participacions que pertanyen a la societat unipersonal (art. 12 LSC).

La unipersonalitat no és necessàriament una situació permanent. Una societat que originalment era pluripersonal esdevindrà unipersonal si totes les accions o participacions acaben a les mans d'un sol soci, i perdrà aquesta condició quan part d'aquestes es transmetin a una altra persona. D'igual manera, una societat que es va constituir com a unipersonal deixarà de ser-ho quan tingui lloc aquesta transmissió.

Les societats unipersonals, mentre mantinguin aquesta condició, han d'indicar expressament aquesta condició «en tota la seva documentació, correspondència, notes de comanda i factures, i també en tots els anuncis que hagi de publicar per disposició legal o estatutària» (art. 13.2 LSC).

S'exigeix a més que la situació d'unipersonalitat, o la pèrdua d'aquesta, s'inscriui en el Registre Mercantil, fent-hi constar la identitat del soci únic. Tant la constitució d'una societat unipersonal com el fet d'haver incorregut en unipersonalitat sobrevinguda, la pèrdua de la situació d'unipersonalitat o el canvi del soci únic, han de fer-se constar en escriptura pública i inscriure's en el Registre Mercantil (art. 13.1 LSC).

L'LSC penalitza amb molt rigor la falta d'inscripció de la unipersonalitat sobrevinguda: si transcorreguts sis mesos des que es va produir la situació d'unipersonalitat aquesta no s'ha inscrit en el Registre, el soci únic respondrà de manera personal, il·limitada i solidària dels deutes socials contrets durant el període d'unipersonalitat. Una vegada inscrita la unipersonalitat, el soci no respondrà dels deutes que s'hagin contret amb posterioritat (art. 14 LSC).

Vegeu també

La situació d'unipersonalitat implica algunes especialitats en el funcionament de la societat, que examinarem en tractar dels òrgans socials en el mòdul «Societats mercantils (III)».

5. Constitució de les societats de capital

L'LSC preveu dos sistemes per a la constitució de les societats de capital. El primer i més generalitzat és el de la **fundació simultània**. Els seus elements essencials són l'**atorgament de l'escriptura pública** de constitució de la societat i la seva **inscripció en el Registre Mercantil**. En el moment de la constitució, els socis han d'assumir la totalitat de les participacions socials (en el cas de societats limitades) o subscriure la totalitat de les accions (en el cas de societats anònimes). El segon procediment és el de la **fundació successiva**. En aquest sistema, abans de l'atorgament de l'escriptura de constitució es fa una promoció pública per a la subscripció de les accions. Es tracta d'un procediment que solament pot emprar-se per a la constitució de societats anònimes i en la pràctica s'utilitza molt poc.

En aquest apartat ens referirem de manera general al sistema de fundació simultània, i en un epígraf final veurem breument les peculiaritats del procediment de fundació successiva.

5.1. L'escriptura de constitució i els estatuts socials

L'escriptura reflecteix el **contracte de constitució de la societat** –o bé l'acte unilateral de constitució quan es tracta de societats unipersonals. L'escriptura de constitució ha de ser atorgada per tots els socis fundadors, és a dir, els socis inicials de la societat, que poden ser persones físiques o jurídiques. Si es tracta d'una societat limitada, els socis hauran d'assumir la totalitat de les participacions socials i desemborsar el cent per cent del capital. Si és una societat anònima, hauran de **subscriure** la totalitat de les accions i desemborsar en el moment de la constitució almenys una quarta part del valor de cada acció, i la resta quedarà com a obligació de desemborsament pendent (art. 21, 78 i 79 LSC).

L'**escriptura** de constitució ha de contenir, almenys, els següents esments, que s'estableixen en l'article 22 LSC:

- La identitat del soci o socis.
- La voluntat de constituir una societat de capital, amb elecció d'un tipus social determinat (anònima, limitada o comanditària per accions).
- Les aportacions que faci cada soci o, en el cas de les anònimes, que cada soci s'hagi obligat a fer, i la numeració de les participacions o de les accions atribuïdes a canvi.

- Els estatuts de la societat.
- La identitat de la persona o persones que s'encarreguin inicialment de l'administració i de la representació de la societat.

En el cas de societats de responsabilitat limitada, s'haurà d'indicar també quin serà el sistema d'administració amb el qual començarà a funcionar la societat, entre les diverses maneres possibles d'organitzar l'administració que, si escau, hagin previst els estatuts (tractarem sobre aquest punt més endavant, en examinar l'òrgan d'administració).

En les societats anònimes, l'escriptura també haurà d'indicar la quantia total, si més no aproximada, de les despeses de constitució, tant de les ja satisfetes com de les simplement previstes fins a la inscripció.

Es distingeix, per tant, entre l'escriptura i els estatuts. L'escriptura és el contracte social, en el qual els socis manifesten la seva voluntat d'obligar-se mitjançant el contracte de societat, cosa per a la qual trien un tipus social concret. Per la seva banda, els estatuts –que han d'incorporar-se a l'escriptura i, per tant, inscriure's també en el Registre Mercantil– són les normes fixades pels socis fundadors que regiran l'organització de la vida social. Mitjançant els estatuts, els socis poden establir el règim que més s'ajusti als seus interessos, dins del marge de llibertat que els concedeix la llei, que és ampli però no absolut. En efecte, els estatuts han d'ajustar-se al previst en la llei, i el registrador mercantil, en qualificar l'escriptura per a la seva inscripció en el Registre, podrà rebutjar les clàusules estatutàries que no siguin conformes amb l'LSC. D'altra banda, els estatuts poden ser modificats d'acord amb les majories i procediments previstos en la llei, als quals ens referirem en estudiar les modificacions estatutàries.

En els **estatuts** hauran de constar els punts següents (art. 23 LSC):

a) La denominació de la societat

Tota societat necessita una denominació: el «nom» de la persona jurídica, que la distingeixi de les altres. A diferència de les societats personalistes, en les quals es requereix que la denominació social sigui subjectiva, i ha d'incloure com a mínim el nom d'un dels socis, les societats anònimes i de responsabilitat limitada poden tenir una denominació subjectiva o una denominació objectiva (art. 400 RRM).

Les denominacions subjectives no poden incloure el nom o pseudònim d'una persona sense el seu consentiment, si bé es presumeix el consentiment quan aquesta persona és sòcia. La pèrdua de la condició de soci en les societats anònimes o limitades no permet a aquesta persona reclamar que s'elimini el seu nom de la denominació social tret que expressament se n'hagués reservat el dret (art. 401 RRM).

En canvi, en les societats comanditàries per accions, els noms que s'inclouen en la denominació social han de ser necessàriament de socis col·lectius, i la pèrdua de tal condició obliga la societat a retirar el seu nom de la raó social (art. 401 RRM).

Les denominacions objectives poden ser de fantasia o bé referir-se a alguna o algunes de les activitats pròpies de l'objecte de la societat. No es permeten les denominacions que es refereixin a una activitat que no estigui compresa en l'objecte social de la companyia (art. 402 RRM). L'RRM conté a més una sèrie de regles sobre la composició del nom de la societat en les quals es prohibeixen les expressions contràries a la llei, a l'ordre públic o als bons costums, i també les que indueixin a error; i es limita l'ús de denominacions oficials (art. 403 i s. RRM).

La denominació ha d'incloure en tots els casos la indicació del tipus social de què es tracti:

- En les limitades, l'expressió «societat de responsabilitat limitada», «societat limitada» o les seves sigles «SRL» o «SL».
- En les anònimes, l'expressió «societat anònima» o la seva sigla «SA».
- En les comanditàries per accions, l'expressió «societat comanditària per accions» o la seva abreviatura «S. Com. per A.».

La denominació de les societats de capital no pot ser idèntica a la de qualsevol altra societat ja existent (art. 7 LSC).

L'article 408 RRM estableix uns criteris per a determinar quan es considera que existeix *identitat*, que és un concepte que no es limita als supòsits d'absoluta coincidència. Així, per exemple, es considerarà que és una denominació idèntica a l'efecte de la prohibició la que emprí les mateixes paraules en diferent ordre, gènere o nombre (art. 408.1 RRM).

Per a assegurar que la denominació que els socis volen donar a la societat que constitueixen no coincideix amb cap altra, s'estableix un procediment per a sol·licitar al Registre Mercantil central una certificació que la denominació en qüestió no figuri registrada. Aquesta certificació negativa, que tindrà una vigència de tres mesos, ha de presentar-se al notari com a requisit imprescindible perquè aquest pugui autoritzar l'escriptura de constitució de la societat, o la de modificació de denominació social (art. 413 RRM). En la pràctica, els tràmits per a aconseguir la certificació negativa impliquen certa inversió de temps per a trobar una denominació que satisfaci els socis i no coincideixi amb cap de ja registrada. El funcionament de la secció de denominacions del Registre Mercantil central es regula en els articles 409 a 419 de l'RRM.

b) L'objecte social

Els estatuts han de determinar quina serà l'activitat o activitats que constitueixen l'objecte de la societat, és a dir, aquelles per a la realització de les quals es constitueix la companyia. L'objecte haurà d'expressar-se «determinant les activitats que l'integren» (art. 23 LSC, 117.1 RRM). No poden formar part de l'objecte social «els actes jurídics necessaris per a la realització o desenvolupament de les activitats que s'hi indiquen» (art. 117.2 RRM). Es prohibeix també la inclusió d'expressions com «la realització de qualssevol altres activitats de lícit comerç» ni altres de caràcter genèric amb significat anàleg (117.3 RRM), atès que amb això es desvirtuaria la mateixa idea d'objecte social, que no pot ser omnicomprensiu.

Els administradors no tindran facultats per a actuar en nom de la societat en àmbits no compresos en l'objecte social (234.1 LSC). No obstant això, en benefici de la seguretat del tràfic jurídic s'estableix que «la societat quedarà obligada davant de tercers que hagin obrat de bona fe i sense culpa greu, encara quan es desprengui dels estatuts inscrits en el Registre Mercantil que l'acte no està comprès en l'objecte social» (art. 234.2 LSC).

La rellevància de l'objecte social es mostra també en el fet que la societat haurà de dissoldre's una vegada que ja hagi aconseguit l'objecte pel qual es va constituir, i també quan aquest objecte esdevingui impossible [art. 363.1.a) i c) LSC]. És possible variar l'objecte social emprant el procediment de modificació dels estatuts. Tanmateix, quan la modificació consisteix a substituir l'objecte social per un altre de diferent, o bé quan es tracti de modificació de caràcter substancial, els socis que no hi estiguin d'acord tindran dret a separar-se de la societat (art. 346.1 LSC).

c) El domicili social

Si el principal establiment o explotació de la companyia radica en territori espanyol, la societat haurà de tenir el seu domicili a Espanya. El domicili haurà de fixar-se en el lloc del territori espanyol on es trobi «el centre de la seva efectiva administració i direcció, o en el qual radiqui el seu principal establiment o explotació» (art. 9 LSC, art. 120 i 182 RRM). En cas que els estatuts indiquin un domicili que no sigui el real, és a dir, que no sigui el que resulti dels anteriors criteris, els creditors podran considerar com a domicili tant el que consti en els estatuts com el real (art. 10 LSC). Entre altres aspectes, el domicili determina quin serà el Registre Mercantil competent per a la inscripció de la societat (art. 17 RRM).

La competència per a crear, suprimir o traslladar sucursals, tant dins com fora d'Espanya, correspondrà a l'òrgan d'administració, tret que els estatuts hagin disposat una altra cosa (art. 11 LSC, art. 120 i 182 RRM).

D'altra banda, la nacionalitat de la societat està determinada pel domicili social. Les societats de capital que tinguin el seu domicili en territori espanyol tindran nacionalitat espanyola i es regiran per l'LSC, amb independència del lloc en què s'haguessin constituït (art. 8 LSC).

d) El capital social

En les societats capitalistes, la disciplina del capital social exerceix un paper central.

El **capital social** és una determinada xifra expressada en euros, que es fixa en els estatuts en el moment de constituir la societat, i que equival a l'import que el conjunt dels socis aporten o s'obliguen a aportar a la societat en subscriure les accions o participacions socials en què es divideix el capital.

Els estatuts han d'expressar la xifra de capital social, i també les participacions o les accions en què es divideixi aquest capital, el seu valor nominal i la seva numeració correlativa (art. 23.d LSC).

- Si la societat fos de **responsabilitat limitada**, els estatuts hauran d'expressar el nombre de participacions en què es divideixi el capital social, el valor nominal d'aquestes, la seva numeració correlativa i, si fossin desiguals, els drets que cadascuna atribueixi als socis i la quantia o l'extensió d'aquests drets.
- Si la societat fos **anònima**, s'hauran d'expressar les classes d'accions i les sèries, en cas que existissin; la part del valor nominal pendent de desemborsament, i també la forma i el termini màxim en què cal satisfer-lo, i si les accions estan representades per mitjà de títols o per mitjà d'anotacions en compte. En cas que es representin per mitjà de títols, haurà d'indicar-se si són les accions nominatives o al portador i si es preveu l'emissió de títols múltiples.
- En el cas de les **societats de responsabilitat limitada en règim de formació successiva**, mentre la xifra de capital sigui inferior al mínim fixat en l'article 4, els estatuts contindran una declaració expressa de subjecció de la societat a aquest règim. Els registradors mercantils faran constar, d'ofici, aquesta circumstància en les notes de despatx de qualsevol document que s'hagi d'inscriure relatiu a la societat, i també en les certificacions que expedixin (art. 23.d LSC).

L'LSC fixa un capital social mínim de 3.000 euros per a les societats de responsabilitat limitada i de 60.000 per a les anònimes (art. 4 LSC).

Tret del cas de les societats limitades en règim de formació successiva, el notari no podrà autoritzar escriptures de constitució amb una xifra de capital inferior a l'exigida legalment, ni tampoc escriptures de modificació que deixin el capital reduït a un import per sota d'aquesta xifra, tret que la reducció sigui conseqüència del compliment d'una llei (art. 5 LSC).

Societats limitades en règim de formació successiva

La Llei 14/2013, de 27 de setembre, de suport als emprenedors i la seva internacionalització, va introduir una flexibilització en el requisit de capital mínim exigint a les societats de responsabilitat limitada. Com es diu en l'exposició de motius, es tractava d'una nova

figura de societat, la **societat limitada de formació successiva**, que no tindria capital mínim, i el règim de la qual seria el mateix que el de les societats de responsabilitat limitada, excepte determinades obligacions tendents a assegurar la protecció dels tercers. En realitat, més que d'un nou tipus social, sembla que es tracti d'una situació, temporal o definitiva, en la qual es troba la societat limitada que no aconsegueix el capital mínim requerit per la llei.

Així, en establir la regla del capital mínim, l'article 4 de l'LSC exceptua el cas de les societats limitades de formació successiva, el règim de les quals s'estableix en l'article 4bis LSC. Aquest precepte disposa unes regles a les quals estarà subjecta la societat de responsabilitat limitada mentre no aconsegueixi la xifra de capital social mínim de 3.000 euros que fixa l'article 4.1 LSC. Entre altres regles, es preveu que en cas de liquidació voluntària o forçosa, si el patrimoni de la societat fos insuficient per a atendre el pagament de les seves obligacions, els socis i els administradors de la societat respondran solidàriament del desemborsament de la xifra de capital mínim establerta en la Llei (art. 4bis.2 LSC).

Cal distingir clarament el **capital social** del **patrimoni de la societat**. El **patrimoni de la societat** és el conjunt de béns i drets que corresponen a la societat en un moment determinat. Està sotmès a una constant variació, que va lligada al desenvolupament de l'activitat empresarial i és resultat dels guanys i pèrdues que té la societat. El **capital social**, en canvi, és una xifra que roman generalment estable al llarg de la vida de la societat. És possible modificar-la, però per a fer-ho serà necessari el corresponent acord de modificació dels estatuts socials, emprant les operacions d'augment o de reducció del capital.

El capital social és objecte d'una regulació detallada i precisa, que busca protegir-ne la integritat, és a dir, tracta d'assegurar que la societat disposi efectivament d'uns recursos que com a mínim igualin la xifra de capital social. D'aquesta manera, la disciplina del capital social, en uns tipus societaris en els quals els socis no responen personalment dels deutes de la societat, exerceix una **funció de garantia** dels creditors.

Per a garantir aquesta integritat, la llei vol assegurar en primer lloc que l'aportació dels socis sigui real i efectiva, de manera que el capital social es tradueixi en recursos veritablement aportats a la societat, tant en el moment de la constitució com en successives ampliacions de capital. D'altra banda, s'estableixen fórmules per a evitar que el patrimoni net de la societat quedi per sota de la xifra de capital. Així, es fixen límits a la possibilitat de repartir dividends als socis i s'exigeix l'establiment de determinades reserves. S'exigeixen també estrictes requisits per a les operacions de reducció del capital, en particular quan el capital es redueix amb devolució d'aportacions als socis. D'igual manera s'estableixen obligacions per a restablir l'equilibri entre el patrimoni i el capital social quan es produeixen pèrdues que situen el patrimoni net per sota de la xifra de capital.

Totes aquestes regles construeixen un rígid marc legal, en el qual el capital opera com a garantia de satisfacció dels creditors. Es tracta, tanmateix, d'una garantia més formal que real, atès que la integritat de la xifra de capital no assegura necessàriament que l'esmentat capital sigui suficient per a fer front als

deutes, més encara tenint en compte que el capital mínim exigít per a constituir la societat pot resultar totalment desproporcionat per al desenvolupament de l'activitat que es pretén dur a terme.

Juntament amb la funció de garantia, el capital social exerceix també una **funció de producció o explotació**, en la mesura en què constitueix el conjunt de recursos que els socis aporten per a poder desenvolupar l'objecte social. També aquesta funció és objecte de crítica, ja que els recursos aportats com a capital poden ser molt inferiors als que la societat necessita per a la realització del seu objecte.

El capital social compleix així mateix una **funció organitzativa** en el pla intern de la societat, ja que, excepte en alguns supòsits, els drets dels socis es mesuren segons la seva participació en el capital. L'import del capital social fixat en els estatuts es divideix en accions, en el cas de les societats anònimes, o en participacions socials, en el cas de les societats de responsabilitat limitada. El valor nominal de cada acció o participació representa una part alíquota del capital. D'aquesta manera, cada soci té una participació en el capital social equivalent a la suma del valor nominal de les seves accions o participacions. És aquesta participació en el capital de la societat la que en termes generals es té en compte a l'hora de determinar les majories requerides per a l'exercici de drets en el si de la societat, i per a determinar el quòrum per a l'adopció d'acords en les reunions de la junta general.

e) La manera o maneres d'organitzar l'administració de la societat

Els estatuts han d'establir quin serà el sistema d'administració, dins de les diverses possibilitats que ofereix la llei (un administrador únic, diversos administradors solidaris, diversos administradors mancomunats o bé un consell d'administració).

En el cas de les societats de responsabilitat limitada –i segons la majoria de la doctrina també en les anònimes, ja que després de la reforma operada per la Llei 25/2011 l'article 23.e) LSC no distingeix–, els estatuts poden indicar més d'un d'aquests sistemes i atribuir a la junta de socis la facultat de canviar d'un a un altre sense necessitat de modificar els estatuts socials. En tot cas, com ja vam veure, si els estatuts preveuen diferents alternatives l'escriptura haurà d'indicar la manera concreta en què inicialment s'organitzi l'administració.

L'article 23 LSC exigeix també que els estatuts expressin el nombre d'administradors o, com a mínim, el nombre màxim i el mínim, i també el termini de durada del càrrec i el sistema de retribució, si en tinguessin. En el cas de les societats comanditàries per accions s'haurà d'expressar també la identitat dels socis col·lectius.

f) La manera de deliberar i adoptar els seus acords els òrgans col·legiats de la societat

Per a aquest punt remetem a l'estudi del règim dels òrgans socials en el mòdul «Societats mercantils (II)».

A més dels esments legalment exigits que acabem de veure, tant l'escriptura com els estatuts poden establir qualssevol altres clàusules, pactes o condicions que els socis fundadors desitgin, sempre que no s'oposin a les lleis ni contradiguin els principis configuradors del tipus social triat (art. 28 LSC).

S'estableix així un doble límit a l'autonomia de la voluntat. D'una banda, el límit obvi de les normes imperatives. Ha de tenir-se en compte, però, que molts dels preceptes que regulen les societats capitalistes –sobretot en el cas de la societat limitada– tenen caràcter dispositiu, és a dir, són regles previstes per al cas que els estatuts no hagin establert una altra cosa, de manera que poden ser desplaçades per disposició estatutària en sentit divers.

El segon límit és menys precís: s'estableix que les clàusules estatutàries no poden contradir els «principis configuradors» del tipus de societat que s'hagi escollit. Aquests principis són un concepte jurídic indeterminat, que l'LSC no defineix i que remetem a la idea que la societat limitada és de caràcter tancat, en la qual conviuen elements personalistes, mentre que l'anònima és oberta i respon més clarament a l'arquetip de societat capitalista.

Sigui com sigui, la mateixa llei estableix en ocasions el límit de la llibertat de pactes, més enllà de com es desfiguraria el caràcter propi del tipus legal. Així, per exemple, en el cas d'una societat de responsabilitat limitada, en la qual la llei estableix importants restriccions a la lliure transmissió *inter vivos* de les participacions, els estatuts poden fixar un règim diferent, però no poden arribar fins al punt de fer pràcticament lliure la transmissió de les participacions per actes *inter vivos*. Una clàusula d'aquest tipus seria nul·la (art. 108.1 LSC). En sentit invers, en el cas de les societats anònimes seran nul·les les clàusules estatutàries que facin pràcticament intransmissible l'acció (art. 123.2 LSC).

Prestacions accessòries

Els estatuts poden contenir també clàusules que obliguin a tots o alguns dels socis a fer determinades prestacions, diferents del desemborsament del valor de les accions o participacions, i que en cap cas podran considerar-se aportació al capital de la societat. Es tracta de les anomenades «prestacions accessòries», el règim de les quals s'estableix en els articles 86 a 89 LSC.

El contingut concret de les prestacions accessòries s'ha de determinar en els estatuts i pot consistir en obligacions de donar, fer o no fer. Així, per exemple, es pot establir que un o més socis hagin de treballar per a la companyia, o que no puguin participar en activitats que impliquin competència per a la societat, o bé una obligació de fer aportacions a la societat en supòsits de pèrdues, etc. Aquestes obligacions, en quedar establertes en els mateixos estatuts, adquireixen naturalesa societària i permeten, per exemple, excloure de la societat el soci que incompleix l'obligació, fins i tot per causes involuntàries, si així

es disposa en els estatuts (art. 350 i 89.2 LSC). Per a crear, modificar o extingir anticipadament l'obligació de fer prestacions accessòries, es requerirà la modificació dels estatuts i, a més, el consentiment individual dels obligats (art. 89.1 LSC).

Les prestacions accessòries poden ser de caràcter remunerat o gratuït i poden vincular-se a la titularitat d'una o de diverses participacions socials o accions determinades concretament (art. 86 LSC), cas es que la transmissió *inter vivos* d'aquestes accions o participacions se subjecta a autorització de la societat (art. 88 LSC). Si les prestacions són de caràcter remunerat, els estatuts hauran de determinar la compensació que hagin de rebre els socis que les facin, que mai no podrà excedir el valor de la prestació efectuada (art. 87 LSC).

Avantatges dels fundadors en les societats anònimes

La llei permet que els fundadors d'una societat anònima es reservin en els estatuts determinats drets especials, de contingut econòmic, per un màxim de deu anys. El valor total d'aquests beneficis no pot excedir certs límits (el deu per cent dels beneficis nets obtinguts segons balanç, una vegada deduïda la quota destinada a la reserva legal) (art. 27 LSC). També poden reservar-se aquests avantatges els promotors en la fundació successiva de la societat anònima, a la qual ens referirem més endavant.

Pactes parasocials

L'LSC admet la possibilitat de pactes al marge de l'escriptura i els estatuts. Aquests acords solen denominar-se «pactes parasocials» i el seu contingut pot ser molt variat, dins de l'ampli marge que l'article 1255 del Codi civil concedeix a l'autonomia de la voluntat dels contractants: tots els pactes que no siguin contraris a les lleis, a la moral ni a l'ordre públic. No seran vàlids, per tant, els pactes que contradiguin normes que l'LSC estableix amb caràcter imperatiu. Però hi ha moltes matèries en què alguns socis, o tots, poden tenir interès a pactar reservadament. Per exemple, alguns socis poden acordar que votaran junts en el mateix sentit en les assemblees de la societat (pacte de sindicació de vot). O poden, per exemple, pactar amb un tercer que aquest acudirà a una ampliació de capital que tenen previst fer en el futur, o acordar entre ells com exerciran el seu dret de subscripció preferent, etc. Naturalment, els pactes vinculen únicament els qui els acorden, és a dir, les parts d'aquest contracte, en virtut del principi d'eficàcia relativa dels contractes de l'article 1257 CC. Les parts podran exigir-se mútuament el compliment de l'acordat; no obstant això, no podran fer valer el pacte davant de la societat si el pacte no s'incorpora en els estatuts. Així, l'LSC disposa que els pactes que es mantinguin reservats entre els socis no seran oposables a la societat (art. 29 LSC). En el cas de les societats cotitzades, l'LSC imposa la publicitat d'alguns pactes parasocials (art. 530 a 535 LSC).

5.2. La inscripció en el Registre Mercantil

Una vegada atorgada l'escriptura de constitució, aquesta haurà d'inscriure's en el Registre Mercantil. L'LSC obliga els socis fundadors i els administradors a presentar l'escriptura en el Registre per a inscriure-la-hi en el termini de dos mesos des de la data de l'atorgament. Si no ho fan, seran responsables solidaris dels danys i perjudicis que causessin per l'incompliment d'aquesta obligació (art. 32.1 LSC). Una vegada inscrita la societat, es publicaran les dades essencials de la inscripció en el *Butlletí Oficial del Registre Mercantil (BORME)* (art. 35 LSC).

La societat, que ja abans de la inscripció té una mena de personalitat jurídica bàsica que li permet actuar en el tràfic, adquireix amb la inscripció la personalitat jurídica pròpia del tipus social triat (art. 33 LSC).

Pàgina web de la societat

Les societats de capital podran tenir una pàgina web corporativa, que serà obligatòria en el cas de les societats cotitzades. L'acord de creació de la pàgina web, i també el del seu trasllat o supressió, es farà constar en el Registre Mercantil i es publicarà en el *BORME*. A la pàgina web, la societat podrà comunicar-se electrònicament amb els socis i aquests

amb la societat, sempre que el soci ho hagués acceptat (vegeu art. 11bis i s. LSC). No s'ha de confondre la pàgina web corporativa, regulada a la LSC, amb la pàgina que qualsevol societat pot tenir per donar-se publicitat, oferir la contractació electrònica dels seus productes o serveis, etc.

5.2.1. La societat en formació

Mentre no té lloc la inscripció, la societat es troba en fase de formació. Abans de la inscripció de la societat no poden transmetre's les participacions socials (en la societat limitada), ni tampoc lliurar-se o transmetre's les accions (en la societat anònima) (art. 34 LSC).

L'LSC estableix unes regles per a determinar el règim de responsabilitat pels actes i contractes duts a terme en l'etapa de societat en formació (art. 36 a 38 LSC).

Pel que fa a actes i contractes en nom de la societat abans de la seva inscripció responen solidàriament els qui els haguessin dut a terme, «tret que la seva eficàcia hagués quedat condicionada a la inscripció i, si escau, a la posterior assumpció d'aquests per la societat» (art. 36 LSC).

Ara bé, de l'ús d'actes o contractes que siguin a) indispensables per a la inscripció, o b) fets pels administradors dins de les facultats que els confereix l'escriptura per a la fase d'abans de la inscripció, o c) conclusos en virtut de mandat específic per les persones designades per a aquesta finalitat per tots els socis, en respondrà la societat en formació amb el patrimoni que tingués (art. 37.1 LSC). També queda afectat per aquesta responsabilitat el que els socis s'haguessin obligat a aportar a la societat i encara no hagin desemborsat. Diu l'LSC que «els socis respondran personalment fins al límit del que s'haguessin obligat a aportar» (art. 37.2 LSC).

Després de la inscripció, la societat quedarà obligada pels actes indicats en el paràgraf anterior, i també pels que accepti dins del termini de tres mesos des de la inscripció. En tots dos casos cessarà la responsabilitat solidària dels socis, i també la dels administradors i representants previstes en els articles 36 i 37 (art. 38 LSC). No obstant això, per a garantir la integritat del capital, s'estableix que si el patrimoni de la societat més l'import de les despeses necessàries per a la inscripció resulta inferior a la xifra de capital social, els socis estaran obligats a cobrir la diferència. S'imposa amb això l'obligació de restablir l'equilibri i assegurar que la societat comença amb un patrimoni equivalent almenys a la xifra de capital social, excepte el que s'hagués invertit en despeses indispensables per a la inscripció registral.

5.2.2. La societat irregular

Ha de distingir-se la situació de «societat en formació» (el període previ a la inscripció) dels supòsits en què, per falta d'inscripció en el Registre, la societat esdevé «irregular».

La societat esdevé irregular una vegada verificada la voluntat de no inscriure la societat en el Registre i, en qualsevol cas, transcorregut un any des de l'atorgament de l'escriptura de constitució sense que s'hagi presentat al Registre per a la seva inscripció.

La conseqüència és que la societat passa a regir-se per les regles de la societat col·lectiva, si el seu objecte és mercantil, o per les de la societat civil, si el seu objecte és d'aquesta naturalesa. Si finalment la societat arriba a inscriure's, no per això deixa de respondre com a societat col·lectiva o civil de les obligacions assumides abans de la inscripció.

Si la societat passa a ser irregular, qualsevol dels socis en podrà sol·licitar judicialment la dissolució i també la liquidació del patrimoni social, i exigir la quota corresponent que li correspongui en la liquidació, que se satisfarà, sempre que sigui possible, amb la restitució de les seves aportacions (art. 40 LSC).

5.3. Constitució successiva de les societats anònimes

El procediment de constitució successiva de la societat anònima (també cridat «fundació per subscripció pública») es regula en els articles 41 a 55 de l'LSC, i resulta d'aplicació sempre que amb anterioritat a l'atorgament de l'escriptura de constitució es faci una promoció pública de la subscripció de les accions per qualsevol mitjà de publicitat o per l'actuació d'intermediaris financers (art. 41 LSC).

El procediment s'inicia amb el dipòsit del **programa de fundació** i del fullet informatiu en la Comissió Nacional del Mercat de Valors i en el Registre Mercantil. El programa de fundació haurà d'indicar la identitat dels promotors i inclourà, entre altres elements, els estatuts de la societat projectada i els terminis i condicions per a subscriure les accions (art. 42 i 43 LSC). Per a la subscripció de les accions haurà de desemborsar-se almenys el vint-i-cinc per cent del seu valor nominal. Les aportacions seran indisponibles fins que la societat quedi inscrita en el Registre, excepte per a respondre a les despeses indispensables per a la inscripció (art. 45 LSC).

Finalitzat el termini de subscripció, els promotors formalitzaran davant notari la llista definitiva de subscriptors (art. 44 LSC). En el termini màxim de sis mesos des del dipòsit del programa de fundació en el Registre, els promotors hauran de convocar als subscriptors de les accions a una **junta constituent**,

en la qual, entre altres extrems, s'aprovaran els estatuts de la societat i el nomenament de les persones a els qui es confia l'administració, i es designarà als encarregats d'atorgar l'escriptura fundacional de la societat (art. 47 a 50 LSC).

El mes següent de la celebració de la junta constituent, les persones designades a aquest efecte atorgaran l'**escriptura pública de constitució** de la societat, que haurà de ser presentada per a ser **inscrite en el Registre Mercantil** dins dels dos mesos següents al seu atorgament (art. 51 LSC). Transcorregut un any des del dipòsit del programa de fundació sense que s'hagi procedit a inscriure l'escriptura de constitució, els subscriptors podran exigir la restitució de les aportacions fetes (art. 55 LSC).

5.4. La nul·litat de la societat

L'LSC estableix una llista tancada de causes de nul·litat de la societat inscrita en el Registre Mercantil. Els supòsits concrets previstos en la llei, fora dels quals no podrà declarar-se la inexistència ni la nul·litat de la societat, ni tampoc la seva anul·lació, es recullen en l'article 56 LSC:

- No haver concorregut en l'acte constitutiu la voluntat efectiva, almenys, de dos socis fundadors, en el cas de pluralitat d'aquests o del soci fundador quan es tracti de societat unipersonal.
- Incapacitat de tots els socis fundadors.
- No haver-se expressat en l'escriptura de constitució les aportacions dels socis.
- No haver-se expressat en els estatuts la denominació de la societat.
- No haver-se expressat en els estatuts l'objecte social o que aquests sigui il·lícit o contrari a l'ordre públic.
- No haver-se expressat en els estatuts la xifra del capital social.
- No haver-se desemborsat íntegrament el capital social, en les societats de responsabilitat limitada; o no haver-se fet el desemborsament mínim exigut per la llei, en les societats anònimes.

La nul·litat de la societat basada en alguna de les causes indicades haurà de declarar-se judicialment. Quan es dicti sentència declarant la nul·litat, s'obrirà el procediment de liquidació, seguint les normes previstes en l'LSC per als casos de dissolució de la societat (art. 57.1 LSC). El mateix precepte estableix que «la nul·litat no afectarà la validesa de les obligacions o dels crèdits de la societat davant de tercers, ni la dels contrets per aquests davant de la societat, i uns i altres se sotmetran al règim propi de la liquidació» (art. 57.2). Quan es tracti d'una societat de responsabilitat limitada que hagi estat declarada nul·la

per no haver-se desemborsat íntegrament el capital social, els socis hauran de desemborsar la part que estigués pendent (art. 57.3 LSC). També s'exigeix que els socis de les societats anònimes desemborsin les quantitats pendents quan sigui necessari per a poder satisfer als tercers les obligacions concretes per la societat declarada nul·la (art. 57.3 LSC).

6. Finançament de les societats de capital

Per al desenvolupament del seu objecte social, la companyia necessita recursos econòmics. D'una banda, els recursos derivaran dels guanys que la societat sigui capaç de generar amb la seva activitat. D'altra banda, la societat pot obtenir fons com a **capital de risc** o com a **capital de crèdit**.

Els fons que els socis aporten en desemborsar el valor nominal de les accions o participacions socials, ja sigui en l'etapa fundacional o en successives ampliacions de capital, són recursos que la societat rep com a **capital de risc**. En efecte, els socis no tenen un dret a percebre interessos pel que aporten al capital social, ni tenen tampoc un dret a recuperar tal aportació. Només al final de la vida de la societat rebran la seva quota de liquidació si, una vegada pagats tots els deutes socials, queden actius per repartir entre els socis. En aquest sentit se'ls denomina «creditors residuals». Així doncs, els socis arriquen el capital que aporten a la societat, ja que el profit que podran obtenir de la seva inversió depèn completament de l'èxit que pugui tenir l'activitat de la societat, que es reflectirà en l'augment de valor de les seves accions o participacions i en la percepció de dividendes en el cas que la societat decideixi repartir-los. Els recursos que la societat obté com a capital de risc, juntament amb els beneficis derivats de la seva activitat i no repartits als socis, formen els recursos propis de la companyia.

Una font de finançament de naturalesa completament diferent és la dels fons que la societat obté a **títol de crèdit**. Es tracta de les quantitats que la societat rep en préstec i que per tant està obligada a restituir, amb els interessos que si escau corresponguin. Aquests fons poden venir per crèdits atorgats per entitats financeres o altres prestadors. També és possible que siguin socis els qui concedeixin préstecs a la societat, cosa que els converteix en creditors. Una altra manera d'obtenir finançament és l'emissió de les anomenades «obligacions»: títols de deute que la societat posa en circulació per a captar fons en el mercat de capitals. Les quantitats obtingudes amb l'emissió d'obligacions són també capital de crèdit, que haurà de ser retornat als que van adquirir aquests títols en els terminis i termes previstos en l'emissió. Els fons que la societat obté per aquestes diverses vies com a capital de crèdit constitueixen **recursos aliens**.

L'estructura de capital de la societat es reflecteix en la proporció o ràtio entre **recursos propis** i **recursos aliens**.

6.1. Finançament amb recursos propis: capital social i reserves

La xifra del capital social que es fixa en els estatuts es divideix en participacions socials (en el cas de societats limitades) o en accions (en el cas de societats anònimes o comanditàries per accions). Cada acció o participació ha d'estar numerada i té assignat un valor (valor nominal), que constitueix una part alíquota del capital social.

Així, la suma del valor nominal de totes les accions o participacions ha de coincidir amb la xifra de capital expressada en els estatuts.

En el moment de la constitució de la societat, totes les accions o participacions han de quedar atribuïdes als socis fundadors. L'escriptura de constitució ha d'indicar la numeració de les accions o participacions que rep cada soci (art. 22.c) LSC). El mateix ocorre en el cas d'ampliació de capital, que implica un increment de la xifra de capital i la corresponent emissió de noves accions o participacions.

Adquisició originària i derivativa

Per a referir-se a l'operació per la qual cada soci adquireix directament de la societat les accions o participacions emeses, l'LSC emprà el terme *assumir* en el cas de les participacions socials, i el verb *subscriure* en el cas de les accions (art. 78 i 79 LSC). Aquesta assumpció o subscripció són supòsits d'**adquisició originària**. En canvi, el verb *adquirir* es reserva per als casos d'**adquisició derivativa**, és a dir, quan les accions no s'obtenen directament de la societat sinó que es compren a un altre soci. La societat no pot subscriure o assumir les seves pròpies accions o participacions (adquisició originària), si bé podrà en determinats casos fer operacions de compra d'aquestes amb els socis (adquisició derivativa) (vegeu art. 134 i s. LSC).

En la constitució –o en l'ampliació de capital– de les societats limitades, a més d'assumir el cent per cent de les participacions, els socis han d'haver aportat a la societat la totalitat de l'import nominal de les participacions que reben a canvi. És a dir, les participacions socials han d'estar íntegrament desemborsades en el moment d'atorgar l'escriptura de constitució (o la d'execució de l'ampliació de capital). El capital social, per tant, ha de coincidir amb la xifra de capital desemborsat (art. 78 LSC).

Per contra, en les societats anònimes, si bé és igualment necessari que en el moment de la constitució o ampliació de capital els socis subscriguin el cent per cent de les accions, n'hi ha prou que desemborsin una quarta part del valor nominal de cada acció, encara que queden obligats a desemborsar la resta en el futur (art. 79 i 80 LSC).

El desemborsament del valor de les accions o participacions pot fer-se mitjançant l'aportació de béns o drets susceptibles de valoració econòmica. En cap cas pot computar-se com a aportació el treball o serveis (art. 58 LSC).

L'LSC, per a garantir la integritat del capital, estableix un conjunt de regles tendents a assegurar que la societat rep efectivament el valor de les accions o participacions en què es divideix el capital. Aquestes regles, que examinarem a continuació, són diferents segons les aportacions, siguin **dineràries** o **no dineràries**.

D'altra banda, la societat pot incrementar els seus fons propis amb aportacions de socis com a capital de risc i que no constitueixin el desemborsament del valor nominal de les accions, per exemple mitjançant primes d'emissió o amb aportacions per a compensar pèrdues.

6.1.1. Aportacions dineràries

El règim de les aportacions dineràries és relativament simple. Han d'establir-se en euros, o indicar-se'n l'equivalència legal en cas es tractar-se d'una altra divisa. Les aportacions han de fer-se mitjançant el dipòsit de les quantitats corresponents en una entitat de crèdit a nom de la societat o bé lliurant-les al notari perquè aquest constitueixi el dipòsit a nom de la societat. La realitat de l'aportació haurà d'acreditar-se davant del notari que autoritzi l'escriptura. Per a això caldrà aportar la certificació del dipòsit emesa per l'entitat de crèdit. El notari incorporarà aquesta certificació a l'escriptura. La certificació només serà vàlida si no han passat més de dos mesos des que va ser expedida. Per a assegurar que mentrestant el soci no ha retirat la quantitat que va dipositar a l'entitat de crèdit, s'estableix que qui va fer el dipòsit no podrà cancel·lar-ho sense retornar prèviament la certificació a l'entitat que la va emetre (art. 62 LSC).

Convé notar, tanmateix, que la Llei 14/2013, de 27 de setembre, de suport als emprenedors i la seva internacionalització, disposa que en la constitució de societats de responsabilitat limitada «no serà necessari acreditar [davant del notari] la realitat de les aportacions dineràries si els fundadors manifesten en l'escriptura que respondran solidàriament davant de la societat i dels creditors socials de la realitat d'aquestes» (art. 15.4).

6.1.2. Aportacions no dineràries

Les aportacions no dineràries poden consistir en béns o drets susceptibles de valoració econòmica. En l'escriptura hauran de descriure's aquestes aportacions, incloses les dades registrals si n'hi havia (per exemple en el cas de l'aportació d'un immoble), i també la valoració en euros que se'ls atribueix i la numeració de les accions o participacions que s'atribueixen a l'aportant (art. 63 LSC).

Si l'aportació consisteix en béns mobles o immobles, l'aportant queda obligat al lliurament i sanejament en els termes previstos pel Codi civil per al contracte de compravenda, i s'apliquen les normes del CdeC en matèria de transmissió del risc (art. 64 LSC). L'LSC estableix regles especials de sanejament en el cas d'aportació d'empresa (art. 66 LSC). Si l'aportació és d'un dret de crèdit, l'aportant respon de la legitimitat del crèdit i de la solvència del deutor (art. 65 LSC).

1) La valoració de les aportacions no dineràries en la societat anònima

L'LSC estableix un conjunt de regles especials per a fer i acreditar la valoració de les aportacions no dineràries en les societats anònimes.

La regla general és que les aportacions no dineràries han de ser objecte d'un **informe elaborat per un o diversos experts independents** designats pel registrador mercantil del domicili social. L'informe haurà de valorar l'aportació i manifestar si es correspon amb el valor nominal de les accions que s'emeten a canvi. En l'escriptura no es podrà atribuir a l'aportació un valor superior a l'assenyalat per l'expert (art. 67 LSC). L'expert serà responsable davant de la societat, els accionistes i els creditors dels danys causats per la valoració; l'acció de responsabilitat prescriurà al cap de quatre anys de la data de l'informe (art. 68 LSC).

Excepcionalment, l'informe d'expert independent no serà necessari en una sèrie de supòsits recollits en l'article 69 LSC, en els quals ja es disposa d'algun mitjà per a valorar l'aportació d'una manera raonablement objectiva. En aquests casos caldrà que els administradors elaborin un **informe substitutiu** de valoració de l'aportació (art. 70 LSC).

L'informe –ja sigui el dels experts independents o l'informe substitutiu dels administradors– haurà de dipositar-se en el Registre Mercantil en el termini màxim d'un mes des de la data de l'aportació, i s'incorporarà com a annex a l'escriptura de constitució o d'execució de l'augment de capital (art. 71 LSC).

Adquisicions oneroses de la societat anònima en els dos primers anys

Hem vist com l'LSC estableix normes per a assegurar que les aportacions fetes a la societat anònima són reals i efectives, i que el seu valor es correspon amb el declarat. Amb la mateixa finalitat, s'estableix una regla addicional per a evitar que, amb adquisicions oneroses, la societat burli les regles de valoració de les aportacions no dineràries adquirint béns per un import superior al seu valor real. La norma és una cautela que afecta les adquisicions que faci la societat en els dos primers anys de vida, comptats des de la seva inscripció en el Registre. S'estableix que si l'import de l'adquisició és igual o superior a

la desena part del capital social, l'adquisició haurà de ser aprovada per la junta general d'accionistes. Haurà de posar-se a la disposició dels accionistes un informe dels administradors que justifiqui l'adquisició, i també l'informe de valoració del bé que s'adquireix, en els mateixos termes previstos per a la valoració de les aportacions no dineràries, és a dir, informe d'expert independent o informe substitutiu dels administradors (art. 72 LSC).

2) Responsabilitat per les aportacions no dineràries

En les **societats de responsabilitat limitada** s'estableix una responsabilitat solidària davant de la societat i davant dels creditors socials de la realitat de les aportacions no dineràries i del valor que se'ls hagi atribuït en l'escriptura (art. 73 LSC). Aquesta responsabilitat, que prescriu al cap de cinc anys des del moment en què es va fer l'aportació (art. 75 LSC), correspon a les persones següents:

- En el cas de constitució de la societat, als socis fundadors i a les persones pel compte de les quals hagin obrat (art. 73 LSC).
- En el cas d'ampliació de capital, als qui tinguessin en aquest moment la condició de socis, tret que haguessin fet constar en acta la seva oposició a l'acord o a la valoració atribuïda a l'aportació. També respondran solidàriament els administradors per la diferència entre la valoració que haguessin fet i el valor real de les aportacions (art. 73 LSC).
- A més, la responsabilitat solidària per la realitat i el valor de les aportacions es transmet també a qui adquireixi una participació que es va desemborsar mitjançant aportacions no dineràries (tant si la participació va ser emesa en el moment de la constitució com si ho va ser en ocasió d'un augment de capital) (art. 73 LSC).

Queden exclosos d'aquesta responsabilitat solidària els socis les aportacions no dineràries dels quals siguin sotmeses a valoració pericial d'acord amb el previst per a les societats anònimes (art. 76 LSC).

En les **societats anònimes**, els fundadors i les persones per compte de les quals hagin obrat respondran solidàriament davant de la societat, els accionistes i els tercers de la realitat de les aportacions socials i de la valoració de les no dineràries.

6.1.3. Règim dels desemborsaments pendents en la societat anònima

En les societats anònimes, com ja s'ha indicat, no cal desemborsar la totalitat del valor nominal de les accions que se subscriuen en el moment de la constitució o de l'ampliació de capital; n'hi ha prou que es desemborsi una quarta part del nominal de cada acció (art. 79 LSC).

L'escriptura haurà d'expressar si el pagament dels desemborsaments pendents es durà a terme amb aportacions dineràries o no dineràries. Si es tracta d'aportacions no dineràries, l'escriptura haurà de determinar-ne la naturalesa, el valor i el contingut, la forma i el procediment d'efectuar-les i el termini per al desemborsament, que no podrà excedir de cinc anys des de la constitució de la societat o l'acord d'augment de capital (art. 80 LSC i 134 RRM). Per als desemborsaments dineraris, en canvi, l'LSC no fixa un termini màxim i es limita a assenyalar amb caràcter general que l'accionista haurà d'aportar a la societat la part restant en la forma i termini que s'hagi previst en els estatuts socials (art. 81.1 LSC).

Els successius desemborsaments que es duguin a terme es faran constar en escriptura pública, que haurà d'inscriure's en el Registre, en què s'acreditarà la realitat del desemborsament amb els corresponents documents justificatius. L'escriptura haurà d'expressar l'objecte de l'aportació, el seu valor i el consegüent alliberament total o parcial de cadascuna de les accions que afecti (art. 135 RRM).

Si l'accionista no fa els desemborsaments pendents en el termini previst incorrerà en mora.

L'art. 82 LSC disposa que l'accionista incorrerà en mora si no efectua els desemborsaments pendents en el termini fixat pels estatuts socials, «o l'acordat o decidit pels administradors de la societat», la qual cosa sembla que es refereixi al cas que els estatuts no haguesin establert el termini, o bé hagin autoritzat els administradors perquè determinin el termini dins d'un màxim fixat en els estatuts (vegeu art. 134.3 RRM per als desemborsaments dineraris). En la doctrina hi ha opinions discrepants sobre si la prèvia exigència del pagament a la qual es refereix l'article 81.2 LSC, feta mitjançant notificació als afectats o per anunci en el *BORME*, és necessària en tot cas o només quan els estatuts no haguessin fixat un termini determinat per al desemborsament.

La mora en el pagament dels dividendes pendents comportarà les següents conseqüències per a l'accionista:

- L'accionista que es trobi en mora **no podrà exercir el dret de vot** i l'import de les seves accions es deduirà de la xifra de capital social a l'efecte del còmput del quòrum (art. 83.1 LSC).
- **Tampoc tindrà dret a percebre dividendes ni a la subscripció preferent de noves accions ni d'obligacions convertibles.** Una vegada abonat l'import dels desemborsaments pendents juntament amb els interessos deguts, l'accionista podrà reclamar el pagament dels dividendes no prescrits,

Desemborsaments pendents o dividendes passius

L'LSC es refereix a la part del valor nominal que queda pendent d'aportació amb l'expressió *desemborsaments pendents*. Convé saber que tradicionalment s'ha emprat també l'expressió *dividendes passius*, que apareix sovint en la jurisprudència i en l'RRM (per exemple, art. 134.3 i 135.2), i fins i tot en algun precepte de l'LSC, com l'article 418.3.

però no podrà reclamar la subscripció preferent si el termini per al seu exercici ja hagués transcorregut (art. 83.2 LSC).

- La societat podrà, segons els casos i atesa la naturalesa de l'aportació no efectuada, **reclamar el compliment de l'obligació de desemborsament**, amb abonament de l'interès legal i dels danys i perjudicis causats per la morositat, o **alienar les accions per compte i risc del soci morós**. La venda es durà a terme per mitjà d'un membre del mercat secundari oficial en el qual les accions estiguessin admeses a negociació, o per mitjà de fedatari públic en un altre cas. Si la venda no pogués efectuar-se, l'acció serà amortitzada, amb la consegüent reducció del capital, i quedarà en benefici de la societat les quantitats ja desemborsades (art. 84 LSC).

Transmissió d'accions amb desemborsaments pendents

Les accions que no han estat íntegrament desemborsades es denominen accions «no alliberades». Aquestes accions es poden transmetre, però s'estableix un règim especial de responsabilitat per les quantitats pendents de desemborsar. La persona que adquireix una acció no alliberada assumeix l'obligació d'aportar a la societat la part pendent, però qui li va transmetre l'acció no queda alliberat, sinó que respondrà solidàriament, juntament amb l'adquirent, davant de la societat. Si es verifiquen diverses transmissions de l'acció, tots els transmissors es constitueixen en responsables solidaris juntament amb el titular actual de l'acció. No obstant això, la responsabilitat de cada transmetent prescriu al cap de tres anys a comptar des de la data de la transmissió respectiva. En cas que qualsevol dels transmissors pagui el desemborsament pendent, podrà reclamar-lo íntegrament de qualsevol dels adquirents posteriors (vegeu art. 85 LSC).

6.1.4. Reserves

Els recursos propis de la societat estan constituïts no solament pel capital social, sinó també per una sèrie de partides addicionals que reben el nom de «reserves».

Depenent de la seva causa, poden distingir-se reserves de:

- naturalesa legal, és a dir, les reserves que la mateixa llei ordena constituir;
- naturalesa estatutària, és a dir, les fixades lliurement per la societat en els estatuts;
- naturalesa voluntària, la constitució de les quals poden decidir els socis mitjançant acord en la junta general sense necessitat de modificació estatutària.

El seu règim jurídic, en particular si la societat pot o no disposar lliurement dels fons que integren cada reserva, varia també segons el tipus de reserva de què es tracti o de la manera en què s'ha configurat en els estatuts o en el corresponent acord social.

L'LSC imposa en primer lloc l'anomenada **reserva legal**, regulada en l'art. 274, que té com a finalitat reforçar el capital social. Ja hem tingut ocasió de veure com la disciplina de les societats de capital intenta assegurar que els creditors comptaran amb la garantia d'un patrimoni que almenys sigui equivalent al capital social. D'aquesta manera, el capital social es configura com a «xifra de retenció». Amb la reserva legal es persegueix incrementar aquesta xifra de retenció. Concretament, la llei exigeix que el deu per cent dels beneficis de cada exercici es destinin a dotar la reserva legal, fins que aquest fons aconseguixi un valor equivalent al vint per cent del capital social. Aquesta reserva legal és de caràcter indisponible, de manera que no podrà emprar-se per a repartir dividendes als socis, i només es podrà emprar per a cobrir pèrdues quan no hi hagi cap altre fons disponible en la societat (art. 274 LSC). Els socis poden destinar més fons a aquesta reserva, si bé, en la part que excedeixin de l'exigit per la llei, es consideraran lliurement disponibles.

Els estatuts poden establir altres reserves de beneficis i determinar-ne el règim de disponibilitat, o assenyalar per exemple una finalitat específica a la qual han de dedicar-se necessàriament els fons d'una determinada reserva. El mateix poden decidir els socis en el moment d'acordar la manera d'aplicar el resultat de l'exercici social, i establir així reserves voluntàries.

L'LSC estableix amb caràcter obligatori altres reserves. Així, per exemple, en el cas de reducció de capital per amortització d'accions adquirides per la societat a títol gratuït, s'exigeix destinar l'import del valor nominal de les accions amortitzades o de la disminució del valor nominal d'aquestes a una reserva de la qual només serà possible disposar amb els mateixos requisits exigits per a la reducció del capital social (art. 335.c) LSC). Altres reserves es preveuen en diferents supòsits d'autocarera.

D'altra banda, la societat pot incrementar els seus fons propis amb aportacions de socis que no constitueixin el desemborsament del valor nominal de les accions, i que per tant quedin fora del capital social, però que no constitueixin injeccions de recursos en concepte de crèdit, sinó en concepte de risc, que es destinaran a reserves. No és infreqüent, particularment en societats petites, que els socis facin **aportacions per compensar pèrdues**, o un altre tipus d'**aportacions a fons perdut**, que poden respondre, per exemple, al compliment d'obligacions establertes en els estatuts com a prestacions accessòries (així ho reconeix, per exemple, la resolució de la DGRN de 9 d'octubre de 2012).

Un supòsit particular d'aportació de recursos propis que no s'integren en el capital social són les **primes d'emissió**. La societat pot emetre les participacions socials o les accions amb prima d'emissió, és a dir, per un preu superior al valor nominal, tant en el moment de la seva constitució com en cas d'ampliació de capital. L'LSC preveu expressament aquest supòsit per al cas d'ampliacions

de capital i exigeix que la prima sigui satisfeta íntegrament en el moment de l'assumpció de les noves participacions socials o de la subscripció de les noves accions (art. 298 LSC).

6.2. Finançament amb recursos aliens

A més de tenir els fons propis, integrats pel capital i les diverses reserves constituïdes, la societat acudirà generalment al mercat de crèdit per a obtenir recursos financers de les entitats de crèdit o d'altres prestadors a curt, mitjà o llarg termini. El finançament per aquesta via pot revestir fórmules i condicions contractuals molt diverses. La societat haurà de valorar el cost i l'oportunitat de recórrer a les diferents opcions de contractes de finançament.

Entre altres aspectes, és possible pactar que un determinat crèdit se situï en l'últim lloc en l'ordre de prelación de crèdits, de manera que hagin de satisfer-se primer els crèdits dels altres creditors. Aquest tipus de deute es diu **deute subordinat**. Si bé segueix sent capital en concepte de crèdit, la posició del creditor subordinat s'aproxima a la dels socis, que, com vam veure, són creditors residuals. És possible pactar també que la rendibilitat del préstec que fa el tercer quedi vinculada als beneficis que obté la societat. D'aquesta manera, certs crèdits tenen una naturalesa híbrida, ja que en aquestes el creditor participa en certa manera del risc empresarial.

Una via particular per a obtenir recursos aliens, és a dir, capital en concepte de crèdit, consisteix en l'emissió d'**obligacions** o altres valors per la societat, per a captar diners del públic, normalment col·locant-los en mercats de valors. El règim de les obligacions s'estableix en els articles 401 i següents de l'LSC, i ha de tenir-se en compte també el que es disposa en el text refós de la Llei del mercat de valors (LMV), l'article 41 del qual és aplicable a les obligacions que s'admetin a negociació en un mercat secundari oficial, o en un sistema multilateral de negociació, o que seran objecte d'una oferta pública de venda. Es permet l'emissió d'obligacions a les societats de capital amb caràcter general. Des de la reforma de l'LSC feta per la Llei 5/2015, de 27 d'abril, les societats limitades, que abans tenien vedada aquesta possibilitat, també poden emetre obligacions, encara que amb subjecció a certs límits (art. 401.2 LSC).

En essència, les obligacions són valors emesos en massa per la societat, que reconeixen o creen un deute (art. 401 LSC). Els obligacionistes que subscriuen i satisfan el valor d'aquestes obligacions es constitueixen en creditors de la societat i tenen dret a rebre els interessos pactats i també a recuperar el principal de la seva aportació en les condicions previstes en l'emissió.

La societat respon amb tots els seus béns del crèdit contret amb els obligacionistes, però és possible a més que l'emissió s'hagi dut a terme amb la prestació de garanties addicionals, bé amb garanties reals (com hipoteca mobiliària o immobiliària, o peça de valors dipositats en una entitat de crèdit) o personals (per exemple, amb avals d'entitats de crèdit) (art. 404 LSC).

Les obligacions podran representar-se mitjançant anotacions en compte o mitjançant títols. Aquests últims podran ser nominatius o al portador (art. 412 LSC).

Un tipus especial d'obligacions, que no es permet a les societats limitades (art. 401 LSC), són les anomenades «**obligacions convertibles** en accions». La societat podrà emetre obligacions convertibles en accions sempre que la junta general determini les bases i les modalitats de la conversió i acordi augmentar el capital en la quantia necessària (art. 414 LSC). L'emissió d'aquest tipus d'obligacions afecta els accionistes de la societat, ja que si les obligacions es converteixen en accions la seva participació en el capital pot quedar diluïda, i per això se'ls atribueix un dret de subscripció preferent de les obligacions convertibles (art. 416 LSC). Les obligacions convertibles no han de confondre's amb les **obligacions bescanviables** per accions pròpies de la societat, la qual cosa no implica un augment de capital.

Per a la defensa dels seus interessos, els obligacionistes s'organitzen en una associació anomenada **sindicat d'obligacionistes**, les funcions i règim del qual es regula en els articles 419 i s. LSC.

Resum

En aquest mòdul hem examinat els aspectes principals de la teoria general de les societats. Per a fer-ho hem vist com la societat es configura com a negoci jurídic, ja sigui de caràcter bilateral o plurilateral, o bé com a acte jurídic unilateral en els supòsits de constitució de la societat per un sol soci. En l'estudi de la teoria general de societats hem vist les diferències entre les societats civils i les mercantils, i també les conseqüències externes de la constitució de la societat, que porta aparellada l'adquisició de la personalitat jurídica. A propòsit de la personificació de les societats externes hem considerat la doctrina de l'aixecament del vel, amb la qual els tribunals desestimen de vegades determinats efectes de la personalitat, en particular la separació de patrimonis, per fer front a situacions d'abús.

Ja en el camp de les societats mercantils hem repassat la diversa tipologia de societats i les seves fonts de regulació, amb especial atenció a la divisió entre societats de persones i societats de capitals.

L'examen de les societats personalistes s'ha centrat en la figura principal: la societat col·lectiva, com a arquetip de les societats de persones. Juntament amb aquesta figura, hem examinat també, breument, la societat comanditària simple, i també les agrupacions d'interès econòmic. Així mateix, en l'àmbit de les societats personalistes hem fet referència al cas particular del contracte de comptes en participació, que si bé no té personalitat jurídica –perquè no constitueix una societat externa–, pot catalogar-se com a societat interna, entre les societats de caire personalista.

La segona part del mòdul s'ha dedicat a començar l'estudi de les societats de capital. Una vegada vistos els seus trets generals, hem dedicat l'atenció en primer lloc a l'examen del règim de constitució, en què hem pogut veure els elements necessaris de l'escriptura i dels estatuts socials, amb la particular rellevància que té el règim del capital social com a xifra de retenció fixada en els estatuts, que a més d'exercir una funció de garantia, desplega també funcions organitzatives i de producció. En examinar els procediments de constitució hem analitzat els requisits fonamentals d'atorgament d'escriptura pública i inscripció en el registre mercantil, i també la situació de la societat en formació i de la societat que esdevé irregular per falta d'inscripció. Hem considerat també el procediment de fundació successiva i el règim de nul·litat de la societat.

Després d'examinar la constitució de la societat, hem passat a considerar el finançament. En primer lloc hem vist el finançament amb recursos propis, constituït pel capital social aportat pels socis amb el desemborsament de les accions o participacions socials, i també per les reserves que incrementen els fons propis de la societat sense constituir part del capital social. En particular

hem examinat el règim de les aportacions dineràries i no dineràries, i també la regulació dels desemborsaments pendents. Finalment, ens hem referit breument als mecanismes de finançament amb recursos aliens, entre els quals es troba el recurs a l'emissió d'obligacions.

Exercicis d'autoavaluació

1. Indica quina afirmació és veritable:

- a) Les societats civils no tenen personalitat jurídica.
- b) Les societats anònimes tindran naturalesa civil quan la seva activitat sigui civil.
- c) Les societats personalistes són necessàriament de caràcter civil.
- d) Les societats merament internes no tenen personalitat jurídica.

2. L'adquisició de la personalitat jurídica corresponent al tipus social capitalista triat s'adquireix:

- a) En el moment d'atorgar l'escriptura de constitució.
- b) Una vegada que ha transcorregut un any des de l'atorgament de l'escriptura.
- c) Amb la inscripció de la societat en el Registre Mercantil.
- d) En el moment d'acordar la constitució de la societat en document privat.

3. La doctrina de l'aixecament del vel...

- a) és d'origen germànic i està prohibida en el nostre ordenament.
- b) s'aplicarà sempre que no s'hagi prohibit en els estatuts socials.
- c) ha d'aplicar-se restrictivament.
- d) ha de ser aplicada d'ofici pels administradors socials.

4. Són societats personalistes:

- a) La societat anònima.
- b) La societat de responsabilitat limitada.
- c) La societat comanditària per accions.
- d) La societat comanditària simple.

5. La societat col·lectiva...

- a) és la forma social més habitual entre les petites empreses.
- b) és un tipus social en el qual els socis col·lectius responen personalment dels deutes socials.
- c) pot triar una denominació social de fantasia.
- d) és una societat de capital.

6. En la societat col·lectiva, si el contracte social no ha establert una altra cosa...

- a) els guanys es distribueixen a parts iguals entre tots els socis.
- b) els guanys es distribueixen a parts iguals entre els socis excepte el soci industrial.
- c) tots els socis participen en les pèrdues.
- d) el soci industrial no participa en les pèrdues.

7. Els socis de la societat col·lectiva responen dels deutes de la societat...

- a) mancomunadament.
- b) solidàriament amb la societat.
- c) subsidiàriament respecte de la societat.
- d) només en cas de culpa o dol.

8. Les societats de responsabilitat limitada...

- a) no poden tenir més de cinquanta socis.
- b) han de ser constituïdes per dos o més socis fundadors.
- c) poden constituir-se per un únic soci mitjançant un acte unilateral de constitució.
- d) no tenen personalitat jurídica pròpia.

9. L'import del capital social de les societats anònimes...

- a) es fixa en la Llei de societats de capital.
- b) s'estableix en els estatuts socials.
- c) varia depenent de les pèrdues i guanys de cada exercici social.
- d) és la suma de totes les aportacions dels socis.

10. El valor nominal de les participacions socials...

- a) ha de desemborsar-se necessàriament en diners.
- b) pot desemborsar-se amb aportacions no dineràries.
- c) pot desemborsar-se al llarg dels tres primers anys de vida de la societat.
- d) equival a la xifra del capital social dividida pel nombre de socis.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. d

2. c

3. c

4. d

5. b

6. d

7. c

8. c

9. b

10. b

Bibliografia

Alonso Ledesma, C. (dir.); Fernández Torres, I. (coord.) (2015). *Derecho de sociedades*. Barcelona: Atelier Libros.

de la Cuesta Rute, J. M. (dir); Valpuesta, E.; Torrubia, B.; Llorente, C. (coords.) (2015). *Derecho mercantil I*. Barcelona: Huygens.

Díaz Moreno, A.; Jiménez Sánchez, G. J. (2102). *Lecciones de derecho mercantil* (19a. ed.). Madrid: Tecnos.

García-Cruces, J. A. (2016). *Derecho de sociedades mercantiles*. València: Tirant lo Blanch.

Martínez Sanz, F.; Broseta Pont, M. (2016). *Manual de derecho mercantil* (13a. ed). Madrid: Tecnos.

Rodríguez Artigas, F. i altres (coords.) (2016). *Estudios sobre derecho de sociedades*. Cizur Menor: Aranzadi.

Rojo, A.; Beltrán, E. (dirs.) (2011). *Comentarios a la Ley de Sociedades de Capital*. Cizur Menor: Civitas.

Sánchez Calero, F.; Sánchez-Calero Guilarte, J. (2015). *Instituciones de derecho mercantil*. Cizur Menor: Aranzadi.

Valpuesta, E. (2015). *Comentarios a la Ley de Sociedades de Capital* (2a. ed.). Barcelona: Bosch.